

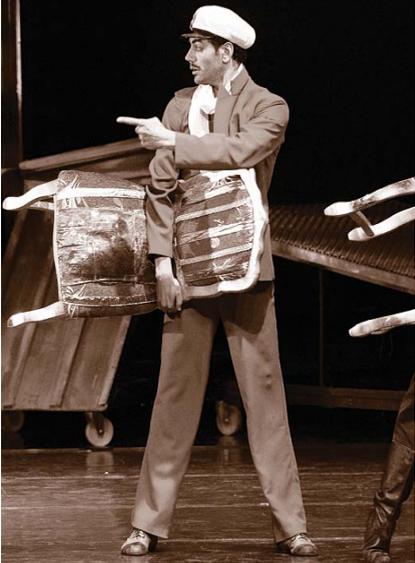
КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

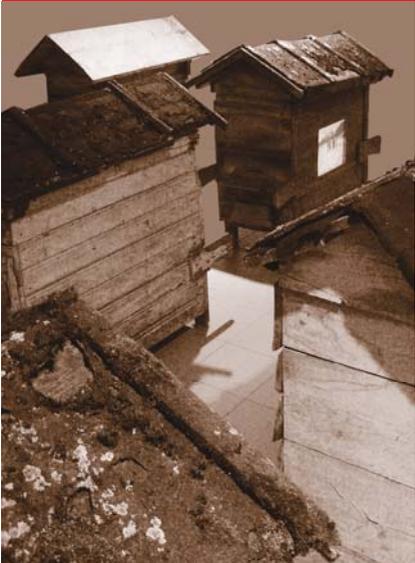
ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

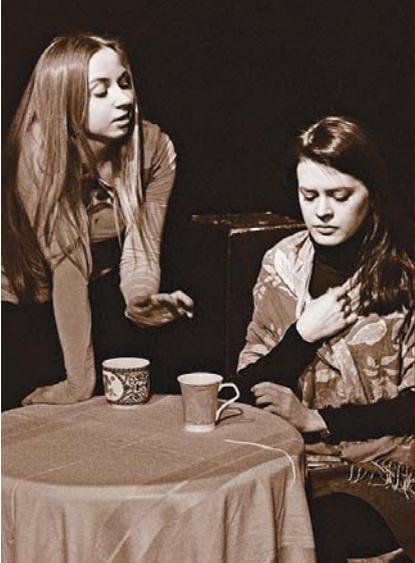
С. 5

С. 7

С. 11

С. 10

Напярэдадні падзеі

ШЛЯХ КОШТАМ У ЗАЛАТЫ НАБЫТАК

Сталіца “Дажынак-2011” чакае гасцей!

Першая старонка нашай газеты запрашае наведаць Рэспубліканскі фестываль-кірмаш працаўнікоў вёскі “Дажынк-2011”, які, як вядома, пройдзе ў Маладзечне з 30 верасня па 2 кастрычніка. А каб жыхары і госці некаранаванай сталіцы Мінскай вобласці ведалі, што чакае іх цягам усіх гэтых урачыстых дзён, “К” даведалася пра мерапрыемствы, запланаваныя ў культурнай праграме дзяржаўнага свята.

Маладзечна ўпрыгожваецца, у тым ліку і такімі бігбордамі.

Фота Юрыя ІВАНОВА

Да “Дажынак” рыхтуюцца па ўсёй краіне.

Як распавяла карэспандэнтка газеты галоўны спецыяліст упраўлення культуры Мінскага абласнога выканаўчага камітэта і адначасова — галоўны рэжысёр “Дажынак-2011” Галіна Ляйко, усё робіцца для таго, каб сёлетняе дзяржаўнае свята атрымалася захваляльным і відовішчым. У якасці доказу рэжысёр прывяла толькі адну, але досыць красамоўную лічбу: плануецца, што ў мерапрыемстве будуць задзейнічаны прыкладна пяць тысяч удзельнікаў з усіх раёнаў Міншчыны, а таксама самадзейныя артысты з іншых абласцей Беларусі.

Адкрыецца знакавае мерапрыемства ўрачыстым шэсцем, у якім прымуць удзел самадзейныя ансамблі, працаўнікі сяла, жыхары і госці Маладзечна. Пасля ўсе ўдзельнікі збяруцца ў новым летнім амфітэатры, што пабудаваны ў гарадскім парку. Менавіта тут, як чакаецца, пры непасрэдным удзеле Прэзідэнта Рэспублікі

Беларусь Аляксандра Лукашэнкі, адбудуцца канцэрт і ўшанаванне пераможцаў “Дажынак-2011”.

Гэтым днём, па словах Галіны Ляйко, у Маладзечне будзе працаваць восем канцэртных пляцовак, і кожная з іх займае свой, асаблівы, каларыт. Так, маладзечанцы змогуць убачыць “чайна-мядовую” пляцоўку, дзе ўсіх ахвотных пачастуюць чаем і распавядуць пра здаровы лад жыцця. На пляцоўцы “Бабуліны кросны — узор дзівосны” прадставіць выстаўкі ручнікоў, вырабаў з ткацтва. А на галоўнай — “каравайнай” — пляцоўцы ўсяляк абыхраюць тэматыку хлеба: тут паўстане своеасаблівы “хлебны сад”, з прэзентацыяй вырабаў з хлеба і шматлікія пякарскія “скульптуры”.

Таксама, па словах арганізатараў, 30 верасня ўрачыста адкрыецца “Алея гісторыі Дажынак”. Пасадка дрэўцаў адбудзецца з удзелам губернатараў усіх абласцей Беларусі і прад-

стаўнікоў усіх гарадоў-сталіц рэспубліканскіх “Дажынак”.

Яшчэ ў гэты дзень у Маладзечне распачне працу ўнікальны Горад майстроў, дзе прадставіць усе віды рамёстваў, што існуюць на тэрыторыі Беларусі. Для рамеснікаў адведзена прыкладна 500 кв. м на цэнтральнай плошчы горада. Адбудзецца і фестываль альтэрнатыўнай маладзёжнай культуры, дзе прымуць удзел шматлікія рок-калектывы з усёй Міншчыны, а таксама пройдуць паказальныя выступленні байкераў.

Ужо позна ўвечары 30 верасня ва ўнутраным дворыку Маладзечанскага музычнага каледжа імя Агінскага запланаваны канцэрт класічнай музыкі з удзелам калектываў Мінскай вобласці. А завершыцца першы дзень “Дажынак-2011” урачыстым феерверкам, які расквеціць начное неба ўсімі колерамі вясёлкі.

На другі дзень, па словах Галіны Ляйко, у планах арганізатараў — праца канцэртных пляцовак і яшчэ адно святочнае шэсце пад назвай “Будучыня Беларусі”, у якім задзейнічаюць маладзёжныя арганізацыі Маладзечна, спартсменаў і байкераў. Вечарам усіх гасцей “Дажынак” чакае маладзёжная дыскаўтка. А ў апошні дзень свята, 2 кастрычніка, — названы арганізатарамі “Рэха фестывалю” — на шматлікіх канцэртных пляцоўках пакажуць сваё майстэрства самадзейныя калектывы з усіх куткоў Маладзечаншчыны.

Суладны аркестр Садружнасці

28 верасня на сцэне Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра адбудзецца выступленне Маладзёжнага сімфанічнага аркестра Садружнасці Незалежных Дзяржаў.

Гэта будзе яшчэ адзін творчы візіт знакамітага маэстра, народнага артыста СССР Уладзіміра Співакоў у нашу краіну — цяпер ужо ў якасці мастацкага кіраўніка аркестра. А салістамі ў канцэртнай праграме стануць лаўрэаты міжнародных конкурсаў Фэн Нін (скрыпка, Кітай) і Аляўціна Яравая (сапрана, Украіна).

Уладзімір Співакоў.

Цудоўны канцэрт пройдзе па ініцыятыве і пры падтрымцы Міждзяржаўнага фонду гуманітарнага супра-

цоўніцтва дзяржаў-удзельніц СНД. Яго арганізатарамі з’яўляюцца Маскоўская дзяржаўная філармонія пры фінансавай падтрымцы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

Імпрэза адбудзецца ў рамках Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі “20 гадоў Садружнасці Незалежных Дзяржаў”, якая пройдзе ў Мінску 28—29 верасня. Адна з яе секцый прысвечана супрацоўніцтву ў гуманітарнай сферы — у тым ліку і культуры.

Ул. інф.

Кітай у Беларусі

3 25 верасня па 2 кастрычніка ў Беларусі пройдуць Дні культуры Кітайскай Народнай Рэспублікі.

Як паведамілі “К” у Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь, дадзеная акцыя праводзіцца ў адзак на Дні культуры Беларусі ў КНР, што адбыліся ў кастрычніку 2010 года, і з’яўляецца яскравым сведчаннем актыўнага развіцця беларуска-кітайскага супрацоўніцтва ў сферы культуры.

Афіцыйнае адкрыццё Дзён культуры адбудзецца заўтра, 25 верасня, на Вялікай сцэне Беларускай дзяржаўнай філар-

моніі, дзе пройдзе канцэрт аркестра майстроў кітайскай нацыянальнай музыкі. Наступным днём у Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь адкрыецца выстаўка “Кераміка і фарфор Кітая”, а з 28 верасня па 2 кастрычніка ў Нацыянальным гістарычным музеі нашай краіны будзе прэзентавана яшчэ адна экспазіцыя — “Сучаснае мастацтва валакна Кітая”.

Таксама ў перыяд правядзення Дзён культуры Пасольствам Кітайскай Народнай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь будзе арганізавана выступленне калектыву Унутранай Манголіі. У праграме — нацыянальныя песні і танцы Унутранай

Манголіі, а таксама цыркавыя выступленні. Мерапрыемства адбудзецца 26 верасня на сцэнічнай пляцоўцы Мінскага дзяржаўнага лінгвістычнага ўніверсітэта.

22 верасня на пасяджэнні экспертнага савета па прысуджэнні прэміі Саюзнай дзяржавы ў вобласці культуры і мастацтва былі вызначаны яе намінанты. Упершыню ў гісторыі прэміі іх будзе не тры, а два: народны мастак Беларусі Георгій Паплаўскі і расійскі паэт Глеб Гарбоўскі. Наконт трэцяй кандыдатуры члены савета так і не прыйшлі да кансэнсусу.

Не тры, а два

Згодна з Палажэннем аб прэміі, намінант павінен набраць не менш за тры чвэрці галасоў членаў савета. Згаданыя дзве кандыдатуры былі зацверджаны без ваганняў, а вось наконт трэцяй меркаванні падзяліліся. Дыскусія на пасяджэнні доўжылася каля трох гадзін. Галасаванне праводзілася тройчы, але вынікаў так і не прынесла. Ніводзін з трох кандыдатаў не атрымаў пераканаўчую большасць галасоў.

І сапраўды, выбар між такімі рознымі — і надзвычай вартымі — прэтэндэнтамі, як знакаміты музыкант Юры Башмет, спектакль “Вяселле” Нацыянальнага драматычнага тэатра імя Янкі Купалы і калекцыя паўлавапасадскіх хустак “Спадчына”, зрабіць зусім не проста. Таму вынік пасяджэння можна расцэньваць як “ганаровую нічыю”.

Ізраіль: праекты і супрацоўніцтва

15 верасня ў Мінску па ініцыятыве Часовага паверанага ў справах Дзяржавы Ізраіль у Рэспубліцы Беларусь адбылася рабочая сустрэча з міністрам культуры Рэспублікі Беларусь Паўлам Латушкам.

У ходзе перамоў былі абмеркаваны пытанні двухбаковага беларуска-ізраільскага супрацоўніцтва ў сферы культуры.

У прыватнасці, разгледжаны пытанні супрацоўніцтва ў сферы кінематаграфіі, тэатральнага мастацтва, адукацыі, музейнай справы і выставачай дзейнасці.

Асабліва ўвага была нададзена пытанню двухбаковага супрацоўніцтва ў сферы кінематаграфіі. На сустрэчы адзначана зацікаўленасць беларускага боку ў запрашэнні вядучых ізраільскіх кінематаграфістаў на Мінскі міжнародны кінафес-

тываль “Лістапад”, які пройдзе з 5 па 12 лістапада.

Часовы павераны падтрымаў ініцыятыву беларускага боку ў супрацоўніцтве з вядучымі навучальнымі ўстановамі сферы культуры Ізраіля па пытаннях аказання садзейнічання ў арганізацыі стажыровак (навучання) студэнтаў ВНУ сферы культуры і мастацтва і запрашэнні выкладчыкаў навучальных устаноў Ізраіля для правядзення майстар-класаў.

Была абмеркавана магчымасць удзелу прадстаўнікоў Беларусі ў ізраільскіх культурных праектах у сферы сучаснай харэаграфіі, джаза і сусветнай музыкі. Беларускі бок азнаёмы з дзейнасцю ізраільскага Культурна-інфармацыйнага цэнтра ў Мінску.

Улічваючы зацікаўленасць бакоў да далейшага ўмацавання беларуска-ізраільскага культурнага супрацоўніцтва, суразмоўцы пацвердзілі неабходнасць яго развіцця па шырокім спектры двухбаковых адносін у сферы культуры.

Беларусы ў Літве

3 26 верасня па 29 кастрычніка ў Вільнюсе пройдуць Дні культуры Рэспублікі Беларусь у Літве.

Яны ўрачыста адкрыюцца 26 верасня ў Літоўскай нацыянальнай філармоніі канцэртамі дзяржаўнага сімфанічнага аркестра пад кіраўніцтвам Аляксандра Анісімава. А 27 і 28 верасня ў Рускім драматычным тэатры Літвы труп Дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Максіма Горкага прадставіць два спектаклі: “Пане Каханку” Андрэя Курэйчыка і “Праўда — добра, а шчас-

це лепш” па п’есе Аляксандра Астроўскага.

3 25 па 29 кастрычніка ў Вільнюсе пройдуць Дні беларускага кіно, на якіх будзе прадстаўлены шэраг мастацкіх фільмаў Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм”. Сярод іх — “Брэсцкая крэпасць”, “Ваўкі”, “Масакра” і некаторыя іншыя.

А галоўным — і заключным — мерапрыемствам Дзён культуры Беларусі ў Літве стане балет “Спартак” Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь, які адбудзецца 29 кастрычніка ў Літоўскім нацыянальным тэатры оперы і балета.

Тыдні Германіі

22 верасня ў Мінску распачаўся правядзенне Тыдняў Германіі-2011. У іх праграме будуць прадстаўлены шматлікія культурныя мерапрыемствы.

Як распавялі “К” у Пасольстве Федэратыўнай Рэспублікі Германія ў Рэспубліцы Беларусь, цягам трох тыдняў мінчане і госці беларускай сталіцы змогуць наведаць цікавыя і разнастайныя акцыі ў галіне культуры, кіно і музыкі. Так, 22 верасня Тыдні Германіі-2011 адкрыліся выстаўкай, прысвечанай жыццю і творчасці Генрыха фон Кляйста. Таксама адбыліся сцэнічныя чытанні па яго творах з удзелам нашых актывістаў і ў перакладзе на беларускую мову.

Як вядома, сёлета адзначаецца 200-годдзе з дня смерці гэтага вялікага нямецкага паэта, таму мерапрыемствы, звязаныя з памятнай датай, будуць цэнтральнымі пры правядзенні Тыдняў Германіі. Таксама плануецца дэманстрацыя дакументальнага фільма пра Генрыха фон Кляйста, якая адбудзецца ў Інстытуце імя Гётэ.

Шэраг мерапрыемстваў запланаваны і для аматараў музычных вечароў. Напрыклад, 25 верасня ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі пройдзе канцэрт камерных салістаў

Мінска. А 7 кастрычніка, там жа, будзе прадстаўлены канцэрт калектыву “Vocalconsort Leipzig” і народнай харавой капэлы БДУ, на якім прагучаць нямецкія і беларускія народныя песні. Яго арганізаваў Беларуска-германскі ўніверсітэт пры дапамозе Пасольства Германіі ў нашай краіне.

Кінаманамі змогуць паглядзець шэраг кароткаметражных фільмаў нямецкіх рэжысёраў розных жанраў: ад мастацкага кіно да дакументальнага і анімацыі. Гэта такія карціны, як “Жанчына з пяццю сланамі”, “Фаўст”, і зборнік кароткаметражных стужак — 11 фільмаў нямецкіх рэжысёраў, што былі ўпершыню прадстаўлены публіцы пад час кінафестывалю ў Клермон-Феране (Францыя). Новая праграма кароткаметражных фільмаў з’яўляецца сумеснай нямецка-французскай вытворчасцю і будзе дэманстравацца на нямецкай мове.

27 верасня пройдзе семінар для спецыялістаў літаратурных музеяў з удзелам кіраўніка Музея Генрыха фон Кляйста ў Франкфурце-на-Одэры — доктара Вольфганга дэ Бройна. А аматары тэатральнага мастацтва змогуць папрысутнічаць на акцыі “Тэатральны ландшафт Германіі і Беларусі”, якая адбудзецца ў гэты ж дзень у Беларускай дзяржаўнай філармоніі.

Ад “крышталнай” да “залатой” Паўлінкі

Дзень 10 кастрычніка будзе ўпісаны ў гісторыю беларускай культуры першым уручэннем Нацыянальнай тэатральнай прэміі. Гэтую падзею чакалі даўно, і нават колішні перанос урачыстасці ўспрымаўся добра распрацаваным рэжысёрскім прыёмам адцягвання кульмінацыі, каб тая падалася больш доўгачаканай, а таму яркай і запамінальнай.

**НАЦЫЯНАЛЬНАЯ
ТЭАТРАЛЬНАЯ
ПРЭМІЯ**

— Прэмію такога высокага ўзроўня — Нацыянальную, — кажа старшыня Беларускага саюза тэатральных дзеячаў Аляксей Дударэў, — трэба было заснаваць даўно. Дагэтуль існавала некалькі “лакальных” прэміяў, якія насілі імёны знаных тэатральных дзеячаў. Тыя ж оперныя спевакі, да прыкладу, маглі атрымаць прэмію імя Ларысы Александрэўскай. Цягам апошняга дваццацігоддзя ўручалася “Крышталная Паўлінка”, заснаваная нашым Саюзам тэатральных дзеячаў. І тое, што яна стала, так бы мовіць, своеасаблівым фундаментам цяперашняй Нацыянальнай прэміі, вельмі лагічна і нават гарманічна. “Крышталная Паўлінка”, можна сказаць, даслапа да “залатой”. Асабліва калі зірнуць, хто становіўся яе ўладальнікам. У розныя гады “Крышталную Паўлінку” атрымлівалі Стэфанія Станюта, Аляксандра Клімава, Расціслаў Янкоўскі, Барыс Герлаван, Наталля Гайда, Генадзь Гарбук і іншыя, не менш яркія, неардынарныя, творцы. Усе яны — Асобы з вялікай літары, сапраўдныя гонары нацыі. А значыць, мець у краіне Нацыянальную тэатральную прэмію папросту неабходна!

Нацыянальная прэмія, трэба спадзявацца, надасць тэатру яшчэ больш грамадскай увагі і глядацкай прыхільнасці. Тым больш, што працэдура вызначэння лепшых аказалася максімальна дэмакратычнай, а таму можа лічыцца адной з самых аб’ектыўных. Была створана адборачная камісія, у склад якой уваходзіў і я. Камісія, нагадаю, з’яднала не пяцёрку-сямёрку членаў журы, большасць з якіх маглі быць з аднаго тэатра, а больш за сотню. І ўсе яны, што вельмі важна, спецыялісты. Значыць, калі хтосьці пачне лабіраваць інтарэсы свайго тэатра, яго меркаванне не застаецца “адзіна правільным” і будзе ўраўнаважана ацэнкам іншых тэатральных дзеячаў. Таму, я ўпэўнены, у Нацыянальнай прэміі — вялікія перспектывы.

Н.Б.

Міёры ў суквецці культур

17 верасня ў Міёрах адбыўся абласны адборачны тур IX Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур.

Як распавяла “К” мастацкі кіраўнік дзяржаўнай установы “Рэспубліканскі цэнтр нацыянальных культур” Ірына Лемцюгова, мерапрыемства атрымалася захапляльным і вельмі відовішчным. У ім прынялі ўдзел прыкладна 300 чалавек амаль з усіх раёнаў Віцебшчыны. — Свае творчыя напрацоўкі рэспубліканскаму журы дэманстравалі прадстаўнікі 14 нацыянальнасцей, што працягваюць на тэрыторыі вобласці, — значыла Ірына Васілеўна. — Прычым выступалі такія як у песенным, танцавальным, так і ў паэтычным жанрах. Найбольш актыўнымі былі прадстаўнікі такіх нацыянальнасцей, як рускія, украінцы, палякі, яўрэі і татары...

У рамках праграмы абласнога свята адбыліся гульнявая праграма “Прыгоды Паўлінкі на кірмашы”, канцэрт

Лагатып Нацыянальнай тэатральнай прэміі распрацаваны знакамітым мастаком і прызнаным дызайнерам Уладзімірам Цэслерам. Ён даўно ўжо “не чужы” чалавек у тэатральным асяродку. І справа не толькі ў шматлікіх сябрах тэатральнага “паходжання”, але і ў адметных цэслераўскіх тэатральных афішах да спектакляў, якія ўзрушылі ўсіх, хто іх бачыў. Дый эмблему тэатральнага фестывалю “Панарама” рабіў таксама ён. Як жа ішла праца над пошукам вобраза? Што натхняла мастака?

— Гэта такі працэс, — усміхнуўся Уладзімір Цэслер, — які не паддаецца славеснаму апісанню. Скажу толькі, што я прыдумаў некалькі розных лагатыпаў, а Міністэрства культуры выбірала з іх адзін. Так што вобразы ўзніклі розныя, былі тыя, якія больш прыйшліся даспадобы асабіста мне. Але збоку, пэўна, лепш відаць. Галоўнае, што прэмія такая — вельмі патрэбная і нават неабходная. Заўсёды ж ёсць хтосьці Чаму б іх не адзначыць? А тое, як ішла мая праца, — справа другасная. Хаця, прызнаюся, было цяжкавата. Але — праца як праца.

— Цікава, а што да вашых уласных тэатральных прыхільнасцей? Што вам падабаецца больш?

— Лялечны тэатр — адназначна. — А чаму?
— Лялька лепшая за чалавека! Калі ж сур’ёзна, там працуюць вельмі таленавітыя людзі, якія ставяць глыбокія, канцэпцыйныя спектаклі. Дый магчымасці лялечнага ўвасаблення, калі за справу бярэцца сапраўдны майстар, папраўдзе неабсяжныя. Па меншай меры, большыя, чым проста ў артыста. Ну і, нарэшце, сёння Дзяржаўны тэатр лялек Беларусі — прызнаны ва ўсім свеце.

Н.Б.

мастацкіх калектываў і індывідуальных выканаўцаў Віцебшчыны пад назвай “У нас на ўсіх — адна планета, у нас на ўсіх — адна зямля!”, выстаўкі дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, дэгустацыі нацыянальных страў і многае іншае. Упершыню, па словах Ірыны Лемцюговой, на абласным свяце была прадстаўлена мардоўская нацыянальная кухня, якая выклікала сапраўднае захапленне ва ўсіх гасцей мерапрыемства.

Чарговія абласныя адборачныя туры IX Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур адбудуцца ў наступным месяцы. Прадстаўнікоў нацыянальных культур Гомельшчыны 15 кастрычніка прыме Рагачоў, а ўдзельнікі ад Брэсцкай вобласці збяруцца 29 кастрычніка ў Маларыце. Да канца года плануецца правесці адборачныя туры ва ўсіх абласцях рэспублікі і ў Мінску. А ўласна IX Рэспубліканскі фестываль нацыянальных культур, па традыцыі, пройдзе ў Гродне ў чэрвені 2012 года.

Ю.Ч.

Аргенцінскі парад

Чарговы раз заявілі пра сябе нашы суайчыннікі ў Аргенціне. У прыватнасці, 18 верасня ў Буэнас-Айрэсе прайшлі ўрачыстыя мерапрыемствы, прысвечаныя Дню эмігранта, у якіх прынялі ўдзел прадстаўнікі дзясятак розных краін, што жывуць у Аргенціне. Упершыню, пры падтрымцы айчыннага дыпламатычнага прадстаўніцтва, у парадзе эмігрантаў прыняла ўдзел дэлегацыя беларускай дзясяспары.

У рамках гала-канцэрта ад імя беларускай супольнасці выступіў танцавальны ансамбль “Вясёлка”, які выканаў традыцыйныя народныя танцы. Як адзначылі ў прэс-службе Пасольства, у межах свята была арганізавана выстаўка беларус-

кіх народных рамёстваў і кніг пра нашу краіну. Апрача таго, гасцям беларускага павільёна прапаноўвалася прадэгуставаць стравы нацыянальнай кухні.

Да таго ж, не так даўно ў горадзе Берыса, што ў правінцыі Буэнас-

К.А.

Выявы страчанай даўніны

Выдавецтва “Беларуская энцыклапедыя” ў хуткім часе плануе выпусціць унікальную кнігу-альбом факсімільных акварэльных замалёвак, выкананых вопытным даследчыкам хрысціянскіх старажытнасцей, рускім мастаком Дзмітрыем Струкавым ў 1864 — 1867 гг. па даручэнні расійскага ўрада і Рускага археалагічнага таварыства. Альбом адлюстроўвае каля 200 храмаў праваслаўя, каталіцызму і іншых рэлігійных канфесій на тэрыторыі Беларусі, большая частка якіх да нашага часу не захавалася.

Як паведамілі карэспандэнту “К” у выдавецтве “Беларуская энцыклапедыя”, кніга-альбом таксама змяшчае выявы страчаных на наш час прадметаў царкоўнай даўніны, ікон і царкоўнага начыння, надмагілляў, замалёўкі старажыт-

ных курганоў і гарадзішчаў, панарамы беларускіх гарадоў.

Арыгінальны альбом Дзмітрыя Струкава на сённяшні дзень захоўваецца ў адзеле рэдкай кнігі бібліятэкі Вільнюскага ўніверсітэта і з’яўляецца ўнікальным

С.А.

Удалыя агледзіны для “...Дамы”

Гродзенскі абласны тэатр лялек у сярэдзіне верасня прымаў удзел у XIII Міжнародным фестывалі тэатраў лялек “Разанскія агледзіны”, што больш чым дваццаць гадоў збірае лялечнікаў з краін блізкага і далёкага замежжа. Спектакль Алега Жугжды “Пікавая дама” прайшоў пры “перанашлагу”.

Сёлета разанскі форум быў прысвечаны Году касманаўтыкі і 50-годдзю першага палёту чалавека ў космас. Госці “...Агледзін-2011” — лялечнікі з Беларусі, Польшчы, Украіны, Даніі і Іспаніі — на пяць фестывальных дзён ператварыліся ў “ляльканаўтаў”, каб на фестывальнай арбіце хапаць з неба зоркі. Праграма радала насычанасцю і разнастайнасцю. У афішы суседнічалі авангардныя спектаклі і перформансы, піратэхнічныя шоу і спектаклі для сямейнага прагляду, здольныя выклікаць непадробную цікавасць і шчырыя эмоцыі ў дзяцей і іх бацькоў.

Аднак сапраўдны феерверк незабыўных уражанняў у гараджан, гасцей і

ўдзельнікаў фэсту пакінула “Пікавая дама” Гродзенскага абласнога тэатра лялек.

— Мы выступалі на новай Малой сцэне Разанскага драматычнага тэатра, — распавяла актрыса Людміла Паўлоўская, якая працуе ў “Пікавай даме” ў якасці памочніка рэжысёра. — У Гродне на імправізаванай “малой сцэне” манежа Тызенгаўза граем на 60 глядачоў. Паводле тэхнічных магчымасцей спектакль разлічаны на 70 — 80 чалавек, а ў Разані ахвотных саблагдзець беларускую пастаноўку сабралася ў разы больш! Публіка размясцілася на прыступках, ля сцэны, у праходах, а многія, на жаль, засталіся ў фэе і ля ўвахода ў тэатр... Пасля паказу я і галоўны рэжысёр Олег Жугжда ўспаміналі, як і мы самі з цяжкасцю прабіваліся на спектаклі легендарных рэжысёраў ды знакамітых калектываў. Прыемна было ўсведамляць, што цяпер і наш тэатр дасягнуў таго ўзроўню...

Спектаклю па матывах аповесці Аляксандра Пушкіна і оперы Пятра Чайкоўскага няма яшчэ і года. Па прызнанні акцёраў, занятых у пастаноўцы, вялікага попыту на яго паказ на чужой сцэне няма. Але ўжо дакладна акрэсліліся адрозненні ва ўспрыманні “Пікавай дамы” беларускім і расійскім глядачом.

Айрэса, клуб беларускіх эмігрантаў “Усход” адзначыў 70-годдзе з дня заснавання. З гэтай нагоды прайшлі ўрачыстыя мерапрыемствы. У прыватнасці, у ходзе канцэртнай праграмы танцавальны ансамбль “Чайка” прадэманстравалі беларускія народныя танцы. Акрамя таго, у межах свята адбыўся паказ дакументальнага фільма, прысвечанага гісторыі і сучаснасці нашай краіны. Ад імя Пасольства Беларусі ў Аргенціне, прадстаўнікі якога таксама прымалі ўдзел у святочных мерапрыемствах, клубу “Усход” быў перададзены ў падарунак беларускі нацыянальны касцюм.

сведкам беларускай даўніны, прадметы якой у дадзены час ужо не існуюць і фактычна “сцёрты” часам ды агнём самых розных падзей — ад ваеннага ліхалецця да ідэалагічнай нецярпімасці ў перыяд панавання атэізму.

Як плануецца, кніга-альбом малюнкаў Дзмітрыя Струкава будзе выпушчана ў межах праекта “Энцыклапедыя рарытэтаў”. Першым паспяховым яго выданнем стаў альбом “Радзівілы. Альбом партрэтаў XVIII — XIX стагоддзяў”, а другім — кніга-альбом “Жывая вера. Ветка”, аб якіх у свой час пісала “К”.

С.А.

Апошні, па словах Людмілы Паўлоўскай, надзвычай уважлівы да кожнага слова, якое гучыць са сцэны, імгненна і тонка рэагуе на ўсе нюансы і жарты. “Выступіць перад падобным глядачом прыемна, але складана. Аднак такое дбайнае стаўленне да сваёй класікі заслугоўвае толькі пахвалы”, — адзначыла памочнік рэжысёра.

Неверагодны поспех Гродзенскага абласнога тэатра лялек спарадзіў нямала жарту і досціпаў пра нашых лялечнікаў. Раз-пораз чулася: “...Дама” прайшла “...Агледзіны” на ўсе сто”. Або: “Пікавая дама” — пік фестывалю”. Калегі з іншых тэатраў узнагародзілі Ларысу Мікуліч, якая выконвае ролі Дамы, старой Графіні і беднай сваячкі Лізаветы Іванаўны, тытулам “Артыстка сусветнага значэння”.

Форум “Разанскія агледзіны” — не конкурсны, ніякіх месцаў тут не размяркоўваецца. Аднак існуе традыцыя: у дзень яго закрыцця дарыць лепшым з лепшых плюшавыя сэрцы. Гродзенцы аддалі сваё “сэрца” спектаклю Разанскага тэатра лялек “Церамак”, а самі атрымалі “прызы” не толькі прафесійных і глядацкіх сімпатый, але і сімвалічныя “сэрцы” шматлікай дэлегацыі крытыкаў і журналістаў.

**Марына БЛАЖЫЕЎСКАЯ
Гродна**

Памятныя срэбра і медзь

Нацыянальны банк Рэспублікі Беларусь працягвае ўводзіць у абарот памятныя манеты, што з’яўляюцца законным плацежным сродкам краіны.

крузе — надпісы: злева — “Вялікі кулён”, справа — “Птушка года”.

Парусныя караблі

Манета “Крузенштэрн” — з серыі “Парусныя караблі”. Сярэбраная — наміналам 20 рублёў, медна-нікелевая — на-

міналам 1 рубель. Аверс: рэльефнае адлюстраванне Дзяржаўнага герба Рэспублікі Беларусь. У цэнтры манет на фоне навігацыйнай марской карты — стылізаваная выява ружы вятроў (на сярэбранай — з нанесенай галаграмай). Рэверс: у цэнтры — адлюстраванне аднаго з быстраходных паруснікаў свету “Крузенштэрн” на фоне марскога пейзажу.

Птушка года

Манета “Вялікі кулён” — з серыі “Птушка года”. Сярэбраная — наміналам 10 рублёў, медна-нікелевая — наміналам 1 рубель. Дыяметр — 32 мм. Аверс: уверх — рэльефнае адлюстраванне Дзяржаўнага герба Рэспублікі Беларусь, у цэнтры — выява маленькай птушкі на далонях. Рэверс: у цэнтры — рэльеф вялікага краншнэпа (сёлета ён прызнаны ў Беларусі Птушкай года); па

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь выказвае глыбокае спачуванне намесніку начальніка галоўнага ідэалагічнага ўпраўлення — начальніку ўпраўлення сацыяльна-культурнай палітыкі галоўнага ідэалагічнага ўпраўлення Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, члену рэдкалегіі газеты “Культура” Дрыге Ірыне Уладзіміраўне з прычыны напактаўшага яе гора — смерці бацькі.

Калектыву супрацоўнікаў РВУ “Культура і мастацтва” выказвае глыбокія спачуванні намесніку начальніка галоўнага ідэалагічнага ўпраўлення — начальніку ўпраўлення сацыяльна-культурнай палітыкі галоўнага ідэалагічнага ўпраўлення Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, члену рэдкалегіі газеты “Культура” Дрыге Ірыне Уладзіміраўне з прычыны напактаўшага яе гора — смерці бацькі.

20 верасня ў Інфацэнтры “Культура-інфа” працавала “гарачая лінія” з удзелам міністра культуры Рэспублікі Беларусь Паўла Латушкі. Цягам рэгламентаванай гадзіны ў рэдакцыю патэлефанавала ледзь не два дзясяткі чалавек. Паводле даўно заведзенай традыцыі, пытанні паступалі і ў он-лайн-рэжыме праз форум нашага сайта і з дапамогай рэдакцыйнай электроннай пошты. Як і заўжды, узнімаліся самыя, так бы мовіць, разнажанравыя тэмы і праблемы, аб’яднаныя надзвычайна дзіўна актуальнасцю. Большасць з іх здавён сталі аднымі з асноўных кірункаў нашых штотыднёвых аналітычных артыкулаў... Словам, двухбаковая сувязь аказалася надзвычай шчыльнай, і ў выніку ўхвальнай чытацкай актыўнасці камунікацыйнай магчымасці Інфацэнтра былі выкарыстаны напоўніцу... Апрача Паўла Латушкі ў рабоце “гарачай лініі” прымалі ўдзел супрацоўнікі апарата Міністэрства культуры. Дыялог міністра з аўтарамі пытанняў мы вырашылі падзяць у пераказе і з працягам, абраўшы адказы на пытанні, што прагучалі непасрэдна па рэдакцыйных тэлефонах.

Спадчына Багдановіча, Танка, Купалы і Коласа

Наш сталы пазаштатны аўтар Ізяслаў Катляроў са Светлагорска запытаўся, як Міністэрства культуры мае намер пастрыяць таму, каб належным чынам быў адзначаны сёлета юбілей Максіма Багдановіча, а ў наступным годзе — Янкі Купалы і Якуба Коласа. Павел Латушка дадаў, што ў 2012-м будзе святкавацца і 100-годдзе з дня нараджэння Максіма Танка. Літаральна днямі Савет Міністраў краіны прыняў пастанову, у адпаведнасці з якой зацверджаны Рэспубліканскі план мерапрыемстваў па ўшанаванні гэтай падзеі. Міністэрства ўнесла ў Адміністрацыю Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь праект Указа Прэзідэнта аб святкаванні 130-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа. Там таксама ёсць змястоўны і падрабязны план мерапрыемстваў. Па-за ўвагай не засталася, натуральна, і постаць Максіма Багдановіча. Ягоны юбілей адзначаецца таксама на падставе пастановы Савета Міністраў. З канкрэтных апошніх мерапрыемстваў — завяршэнне “Белвідацэнтрам” працы над дакументальнай службай пра Максіма Багдановіча, а таксама выданне Беларускага фонду культуры пры падтрымцы Міністэрства культуры на дзесяці замежных мовах вершаў класіка. Дарчы, падобны праект быў з поспехам рэалізаваны летась пад час юбілею Уладзіміра Караткевіча. Галоўная мэта названых мерапрыемстваў — прыцягненне цікавасці грамадства да нашай літаратурнай спадчыны.

Узнятую тэму прадоўжыла Марыя Андрэева з Мінска. Яна ўзгадала аб конкурсе на праект помніка Янку Купалу, Якубу Коласу ў Варшаве. Пераможцамі сталі Леў і Сяргей Гумілеўскія. А які далейшы лёс помніка? Міністр запэўніў, што рэалізацыя праекта з планаў не выключана. Гэтай тэмай Павел Латушка пачаў займацца яшчэ з 2002 года, на пасадзе Пасла Беларусі ў Польшчы, актыўна супрацоўнічаў з грамадскім камітэтам, куды ўвайшлі дзеячы культуры Польшчы і Беларусі, якія ініцыявалі стварэнне і ўстаноўку ў Варшаве гэтага помніка. У праект плана святкаванняў 130-годдзя Якуба Коласа і Янкі Купалы ўключана гэтае мерапрыемства, пасля зацверджання плана Міністэрства адкрывае частковае фінансаванне праекта з уласнага бюджэту. Але 75 працэнтаў сродкаў, па словах міністра, мяркуецца выкарыстаць з пазабюджэтных крыніц. Таксама чакаецца ў бліжэйшы час ўрачыстае адкрыццё помніка Уладзіміру Караткевічу ў Кіеве. Абмяркоўваецца месца ўстаноўкі помніка Францыску Скарыну ў Вільнюсе. Ідзе падрыхтоўка да конкурсу па стварэнні помніка вялікаму князю ВКЛ Міндоўгу ў Навагрудку.

Акардэоны з Маладзечна і штатны расклад

Тэмы ўзвышання, юбілейныя чаргаваліся з праблемамі будзённымі, даўно вядомымі, і таму адчувальнымі для ўсіх без выключэння рэгіянальных структур галіны. Адно з такіх праблем агучыла начальнік аддзела культуры Слонімскага райвыканкама Святлана Раманюк. Яна запыталася, ці ініцыіруе Міністэрства стварэнне на базе якога-небудзь прадпрыемства цэха па выпуску музычных інструментаў, якіх хранічна не стае нашым установам. Міністр зазначыў, што пытанне сапраўды

дзеіным чынам павялічыцца ажно ў сем разоў! У неабякавага чалавека адразу ўзнікла пытанне: ці не прывядзе гэтая рэканструкцыя да фактычнай страты помніка і замены яго навадзелам?

Міністр культуры паабяцаў разабрацца ў дадзенай сітуацыі і заняць прынцыповую пазіцыю па адстойванні заканадаўства ў сферы аховы спадчыны — нават у тым выпадку, калі яно не будзе адпавядаць камерцыйным інтарэсам заказчыка.

— Калі гэты будынак мае статус гісторыка-культурнай каштоўнасці альбо знаходзіцца ў ахоўнай зоне, мы запатрабуем для азнамлення праектную дакументацыю на правядзенне работ, — запэўніў міністр. — І ў выпадку парушэння заканадаўства вінаватыя будуць прыцягнуты да адказнасці. Сёлета ўжо чацвёрта заказчыкаў будаўнічых работ аштрафаваны за ігнараванне законных патрабаванняў у

гарадзішча непадалёк ад Мінска — менавіта там, на думку некаторых даследчыкаў, і бярэ пачатак наша сталіца. Сёння папулярны турыстычны аб’ект зарос баршчавіком. І каб вырашыць гэтую праблему, не трэба вялікіх грашовых укладанняў — як, зрэшты, і для будаўніцтва драўлянага мастка цераз рачулку Менка.

Павел Латушка паабяцаў у бліжэйшы час наведаць гэтую гістарычную мясціну, каб сумесна з мясцовымі ўладамі паспрыяць вырашэнню праблем яго добраўпарадкавання.

Безумоўна, ініцыятыва мясцовых улад у справе адраджэння спадчыны патрабуецца не толькі ў такой пачэснай справе, як змаганне з баршчавіком. Без яе немагчыма рэалізаваць і нашмат машабнейшыя праекты. Гэтую ісціну міністр культуры падкрэсліў, адказваючы на пытанне жыхаркі Мсціслава Алены Бачкаравай.

тмайстар сталічнага каледжа мастацтваў, які месціцца па вуліцы Кіжаватава, распавяла, што атрымлівае мільён рублёў у месяц, адна выхоўвае сына, і вельмі хоча разам з ім трапіць на выступленне гурта “Акція Эльзы” ў суправаджэнні сімфанічнага аркестра. Між тым, адзін білет на такі канцэрт у Палацы спорту каштуе больш за 200 тысяч. А білеты на выступленне маладзёжнага сімфанічнага канцэрта Співакова ў Музычным тэатры каштавалі ўсяго 30 тысяч рублёў. Павел Латушка патлумачыў, што на фестываль Співакова, які летась ладзіўся ў Белдзяржфілармоніі, білеты каштавалі даражэй. А праект Садружнасці падтрымліваецца Міжнародным фондам гуманітарнага супрацоўніцтва СНД, Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь, што дазваляе істотна панізіць кошт білета. “Акція Эльзы” дае камерцыйны канцэрт. І мы, падкрэсліў міністр,

Разнажанравасць кантактаў з абодвух бакоў

На пытанні чытачоў адказвае міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка

актуальнае, частае, але яно мае эканамічны характар. Інакш кажучы, пры развіцці рыначнай эканомікі стварэнне стратнай вытворчасці — рэч нерэальная. Аналіз магчымага аднаўлення Барысаўскай фабрыкі музычных інструментаў, што быў праведзены Міністэрствам разам з Мінаблвыканкамам, паказваў, што ўкладанні з рэспубліканскага і мясцовага бюджэтаў акупяцца толькі праз 37 гадоў. Словам, фінансавая схема — далёкая ад сённяшняй рэальнасці. У чым выйсьце? Адно з іх — у дзяржаўна-прыватным супрацоўніцтве. Прыватныя фірмы ў Маладзечне пачалі выпускаць акардэоны, баяны, цымбалы. У абласных кіраўнікоў культуры ёсць кардынаты гэтых фірм. Прадпрыемства “Музрэм” у Мінску пачало рамантаваць цымбалы. Карацей, па некаторых пытаннях рух ужо ёсць. Што да агульнага вырашэння праблемы, дык тут патрэбна дапамога інвестараў. Адпаведныя перамовы вядуцца пастаянна. А пакуль музычныя інструменты набываюцца за мяжой...

Начальнік аддзела культуры Рагачоўскага райвыканкама Міхаіл Зайцаў прадоўжыў не менш хваляруючы для ўсіх гаворку пра абмежаванне часу прысутнасці непаўналетніх на начных дыскацеках (гэтая тэма пастаянна ўзнімаецца на старонках “К”). Рашэнне наконт дыскацеж, як распавёў міністр, прымалася на ўзроўні не міністэрскага, а заканадаўчага акта, Коджса аб адміністрацыйных прапарушэннях. Тым не менш, колькі тыдняў таму Міністэрства культуры ўнесла ў Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь прапанову аб неабходнасці ўнясення змяненняў у згаданы Коджс. Міністр падкрэсліў, што сённяшні падыход да наладжвання начных дыскацеж абсалютна не вырашыў праблему вольнага часу нашай моладзі. Меркаванне Міністэрства: трэба вяртацца да старой практыкі. Такія прапановы ўнесены ў Савет Міністраў.

Змаганне з баршчавіком і навадзелам

Жыхар Брэста Дзяніс Турчаняк літаральна са сваіх вокнаў убачыў, што на старасвецкай камяніцы насупраць распачаліся работы па рэканструкцыі. Неўзабаве ён даведаўся, што па іх завяршэнні двухпавярховы будынак мае стаць чатырохпавярховым, а яго плошча нейкім чара-

адпаведнасці з прадпісаннем Міністэрства культуры, а 21 заказчыку выдадзена прадпісанне аб неабходнасці прывядзення работ у адпаведнасць з заканадаўствам аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны...

Дзяніс Турчаняк задаў і яшчэ адно пытанне на тую ж самую тэму. Згодна з Дэкрэтам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “Аб стварэнні дадатковых умоў для развіцця інвестыцыйнай дзейнасці”, інвестар атрымаў магчымасць распрацоўваць праектную дакументацыю паралельна з будаўніцтвам, а не да яго пачатку. Адсюль і ўзнікла пытанне: ці можна распачынаць праектныя і будаўнічыя работы на аб’екце нерухомасці, які мае статус гісторыка-культурнай каштоўнасці, да атрымання дазволу Міністэрства культуры?

Адказваючы на яго, начальнік упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры краіны Ігар Чарняўскі адразу падкрэсліў, што юрыдычны статус навабуда і помніка спадчыны істотна адрозніваецца: — Перш чым інвестар пачне рэалізоўваць тэму або іншыя свае намеры, ён павінен атрымаць дазвол Міністэрства культуры краіны на правядзенне праектных работ, затым — прадаставіць праект на ўзгадненне, і толькі пры станоўчым заключэнні яму будзе дадзены дазвол на выкананне работ. Гэтага патрабуе наша заканадаўства ў сферы аховы гісторыка-культурных каштоўнасцей...

Мікалай Жукоўскі з Акцябрскага звярнуў увагу на стан адной з сядзіб у Гродзенскай вобласці. Пасля таго, як дом пакінула тая ўстанова, што ў ім знаходзілася, і яго лёс на нейкі час нібыта завяс у паветры, помнік спадчыны застаўся “адкрыты для ўсіх вятроў”. І любы хуліган можа бесперашкодна пранікнуць унутр і зніштожыць адзін з шыкоўных камінаў, якія там захаваліся са старых часоў.

Без сумневу, вырашыць гэтую праблему, паставішы перад вандаламі фізічныя перашкоды і забяспечышы элементарны дагляд помніка, можна было на ўзроўні сельсавета або райвыканкама, не спадзеючыся на ўмяшальніцтва Міністэрства культуры, якое, безумоўна, не прымусяць сябе чакаць.

Старшыня Беларускай асацыяцыі экскурсаводаў і гідэў-перакладчыкаў Мікола Чырскі звярнуў увагу на праблемны стан

Падзякаваўшы міністру культуры за высілкі ў справе рэстаўрацыі знакамітых Пустынка, яна зноў агучыла тэму захадаў па пераўтварэнні гэтага рэгіёна ў комплексны турыстычны цэнтр — базале ён відавочна мае такі патэнцыял.

— Канешне ж, Міністэрства культуры краіны гатова абедзвюма рукамі падтрымаць прыняцце спецыяльнай праграмы па развіцці Ісціслава, — адзначыў Павел Латушка. — Гэта ўнікальны горад, сапраўдны горад-музей, і ўсе нашы дзеянні будуць скіраваны на падтрымку надання яму гэтага статуса. Але ініцыятыва ў дадзеным выпадку павінна зыходзіць менавіта ад мясцовых органаў улады раённага і абласнога ўзроўню...

Яшчэ адно пытанне, закранутае Міколам Чырскім, — стан так званага Музея валуноў у Мінску. Міністр культуры адзначыў, што вырашэнне ўсіх праблем гэтай унікальнай адметнасці — прэрагатыва муніцыпальных улад, якім яна належыць: найпрост выдаткоўваць сродкі з рэспубліканскага бюджэту Міністэрства не можа. І, у сваю чаргу, паабяцаў даць адпаведнае даручэнне ўпраўленню культуры гарвыканкама.

Жыхарка Жылічаў Святлана Ляснянок патэлефанавала не дзеля таго, каб звярнуць увагу на праблему, але каб падзякаваць за яе вырашэнне — не толькі ад свайго імя, але і ад імя ўсіх бацькоў вучняў школы мастацтва, якая размяшчалася ў колішнім палацы.

— Ідучы на заняткі ў знакаміты помнік архітэктуры, нашы дзеткі нібыта адчуваюць сябе часткай гісторыі, — з захапленнем прамовіла яна.

— Гэта сапраўды вельмі адметны прыклад, калі ў адрэстаўраваным помніку спадчыны размешчана школа мастацтваў, — адзначыў міністр культуры. — Перакананы, такі сімбіёз гісторыка-культурнай спадчыны з сучаснай духоўнасцю дасць добры грамадскі плён, асабліва станоўча паўплывае на выхаванне моладзі.

Колькі каштуе білет на “Акція Эльзы”?

Побач з пытаннямі дзелавога, “вытворчага” характару былі і тэлефанаванні, так бы мовіць, выключна эмацыянальныя. Да прыкладу, Аксана, выкладчык і канцэр-

ставім перад сабой задачу максімальнага вяртання сродкаў, што ўкладваліся дзяржавай у правядзенне міжнародных фестываляў. На жаль, дзяржаўны бюджэт на развіццё культуры — абмежаваны, таму не можа аплачваць усе фестывалі...

Не хапае тэлеканала “Культура”

Жыхарка Мінска запыталася: ці можа чалавек паўдзельнічаць у некалькіх намінацыях на атрыманне сёлетняй Нацыянальнай музычнай прэміі? Інакш кажучы, і праект свой паказаць, і асобныя яго нумары ў якасці, да прыкладу, кампазітара і паэта? Так, адказаў міністр, у адпаведнасці з Палажэннем, няма ніякіх абмежаванняў па ўдзеле ў некалькіх намінацыях. У пачатку кастрычніка на міністэрскай інтэрнэт-старонцы будучы змешчаны адпаведныя патрабаванні да падачы заявак. Адказным за рэалізацыю гэтага праекта Міністэрства культуры прызначыла Маладзёжны тэатр эстрады. Праект рэалізуецца сумесна са Сталічным тэлебачаннем.

Пра тэлевізійныя каналы гаворку прадоўжыла чытачка са сталіцы. Маўляў, на нашым радыё існуе канал “Культура”, а на тэлебачанні — не. Міністр культуры зазначыў, што вельмі зацікаўлены ва ўзнікненні такога тэлеканала. Прапрацоўка пытання ажыццяўляецца ўжо цягам года. Старшыня Белтэлерадыёкампаніі Генадзь Давыдзька таксама зацікаўлены ў тым, каб пачаў працаваць тэлеканал “Культура”.

З Магілёўскага каледжа мастацтваў паведамлілі пра нядаўнюю педагогічную канферэнцыю для выкладчыкаў ДШМ і ўстаноў сярэдняй спецыяльнай адукацыі вобласці. Падзякавалі Міністэрству культуры за эфектыўную кансультацыйную падтрымку, а таксама выказалі меркаванне сваіх калег аб тым, што такіх жа мерапрыемстваў варта ладзіць і для іншых катэгорый работнікаў культуры: бібліятэкараў, музейшчыкаў... Міністр ўдакладніў, што падобныя сустрэчы ладзяцца рэгулярна. Нядаўна, да прыкладу, у Мінску прайшоў міжнародны форум, прысвечаны новым музейным тэхналогіям. У ім прынялі ўдзел музейшчыкі з васьмі краін свету, у тым ліку і прадстаўнікі нашых рэгіянальных устаноў. Аналагічныя мерапрыемствы наладжвае і Бібліятэчная асацыяцыя. Але гэтую працу, зразумела, трэба пашыраць і развіваць.

Апошняя выстаўка манументальнага мастацтва прайшла ў Мінску акурат чатыры гады таму. На ёй былі прадстаўлены, акрамя фотаздымкаў аб'ектаў, некаторыя эскізы, кардоны, невялічкія фрагменты ў матэрыяле (мазаікі, вітражы, фрэскі). Але, як ні сумна, гэтая выстаўка ў СМІ не атрымала больш-менш сур'ёзнага прафесійнага аналізу. Што будзе гэтым разам — пабачым...

Сёння можна сям-там пачуць: маўляў, сучаснае манументальнае мастацтва знаходзіцца ў крызісе, галоўная прычына якога — адсутнасць дзяржаўных заказаў на творы гэтага найважнейшага віду выяўленчай культуры. У чымсьці з гэтым можна пагадзіцца, асабліва калі параўнаць з тым, што было тры — чатыры дзесяцігоддзі таму, калі гэты від творчасці ішоў у авангардзе савецкага мастацтва “вялікіх форм”, іншым разам ламаючы рамкі і каноны партыйна-ідэалагічных патрабаванняў. Таму так ахвотна саюзныя мастацкія часопісы і альманахі друкавалі рэпрадукцыі твораў нашых славянскіх мастакоў-манументалістаў і архітэктараў.

У часы перабудовы і наступнага развалу СССР гэтая сфера творчасці ка-

ліць кола тых надзённых праблем. Зыходжу з таго, што гэтае мастацтва з усіх відаў выяўленчай творчасці па сёння з'яўляецца найбольш важнай і дзейнай сферай эстэтычнага і, калі жадаеце, ідэалагічнага і маральнага ўплыву на чалавека, які пастаянна жыве ў гэтым духоўным асяродку. Вось чаму такое мастацтва справядліва называюць “чалавечымі арыенцірамі”.

Ну, а што ж адбываецца сёння, асабліва ў манументальным жывапісе? Чаму за апошнія гады мы не можам пахваліцца значнымі паводле задумы і маштабнага ўвасаблення творами? Бо не збыдзела ж на таленты зямля беларуская! І традыцыі, закладзеныя родапачынальнікамі сучаснага манументальнага жывапісу, нікуды не зніклі. Дастаткова прайсціся па вуліцах Мінска або пабачыць інтэр'еры будынкаў ці станцый метро, каб заўважыць грамадска значныя і высакаякасныя работы, створаныя яшчэ ў 60 — 80-я гады. Пра мастацкае афармленне ўнікальнай Нацыянальнай бібліятэкі, у якім былі задзейнічаны дзясяткі мастакоў з усіх відаў творчасці, у тым ліку і манументалісты — майстры роспісу па разным ляўкасе, вітражы, разным рэльефе, ужо было сказана і напісана

ных творах апошніх гадоў: ад помніка героям-пагранічнікам у Гродне да знакамітага мемарыяла “Дзеціям — ахвярам Вялікай Айчыннай вайны” ў г. п. Чырвоны Бераг на Гомельшчыне, ад манументаў Ф.Скарыну і А.Міцкевічу ў Мінску, Я.Купалу ў Маскве да помніка У.Караткевічу ў Кіеве!

Асабіста для мяне праект Рэспубліканскай выстаўкі манументальнага мастацтва 2011 года дае падставу закрунуць і шэраг іншых спецыфічных праблем. Ужо не кажу пра відавочную недастатковасць фінансавання гэтай экспазіцыі, і пра адсутнасць адзінага прыдатнага выставачнага месца для яе правядзення (мабыць, такога месца ў Мінску пакуль і няма). Я — пра іншае. Напрыклад, маштаб як фактар гуманістычнага фарміравання ладу нашага жыцця; узаемаадносінны скульптуры, жывапісу, прыкладнага і дэкаратыўнага мастацтва, дызайну і архітэктуры; “колеравая культура” прасторы, важнасць яе пластычнага вырашэння, а не толькі тэхнічнага і ўтылітарнага; завершанасць асяроддзя, інакш кажучы, таго напаўнення, якое фарміруецца з улікам дынамікі яго развіцця ў часе; сацыялогія — і ўнутры яе больш прыныцывае пытанне: сувязь паміж прафесіяна-

ламі-мастакамі і насельніцтвам, для каго, уласна, і робяцца гэтыя творы. Пры гэтым важная звартная сувязь для вызначэння эмацыйнага уздзеяння апошніх на глядача. Не сакрэт, што і сёння многія манументальныя работы (можа, не вельмі прыкметныя для грамадскага “вока”) выконваюцца мастакамі па прыватных заказах, якія не праходзяць “сіта” прафесійных экспертных саветаў. У падобных выпадках галоўным “экспертам” з'яўляецца заказчык (як у кіно — прадзюсар), які плаціць, і ягоны асабісты густ вызначае тэму і якасць. Гэта значыць, заказчык мае права выходзіць на любога мастака (і наадварот), не звяртаючыся да паслуг экспертызы, скажам, Рэспубліканскага савета па манументальным мастацтве. Для заказчыкаў гэта, канешне ж, прасцей і танней, але вось з прафесійнай якасцю ці мэтазгоднасцю пастаноўкі твора ў тым або іншым месцы часта ўзнікаюць пытанні, як гэта нярэдка адбывалася з “пленэрнымі” гарадскімі скульптурамі Уладзіміра Жбанова, які сваімі “народнымі” творами напоўніў не толькі Мінск. Думаю, мастацкая якасць як аснова паўнацэннага сінтэзу ў абавязковым парадку не толькі павінна рэгулявацца “зверху” мастацка-экспертнымі саветамі Мінкультуры, Саюза мастакоў і яго арганізацыямі на месцах, але і, паўтаруся, мэтазгоднасцю той або іншай работы ў архітэктурна-прасторавым асяроддзі горада. Цікава, а што на гэты конт думаюць “культуролагі” адпаведных упраўленняў і аддзелаў абласных, гарадскіх і раённых выканкамаў разам з мясцовымі галоўнымі архітэктарамі і “ландшафтнымі” спецыялістамі? Канешне, скульптурафантан “Ад-ам і

льных збудаванняў? Бо ўсё ж нешта зроблена: помнік да 1000-годдзя заснавання Брэста і помнік Ф.Багушэвічу ў Смаргоні, да прыкладу. А што будзе далей, скажам, з рэалізацыяй помнікаў заснавальніку ВКЛ, каралю Міндоўгу ў Навагрудку, княгіні Вользе ў Віцебску, Тадэвушу Касцюшку, Кастусю Каліноўскаму, Усяславу Чарадзею і ягонаму сыну Глебу — першаму мінскаму князю, мемарыяла ахвярам масавага знішчэння фашыстамі людзей у Малым Трасцяніцы Мінскага раёна? Ёсць рэальная надзея, што і наш Ф.Скарына знойдзе сваё годнае месца ў Вільні, а Я.Купала з Я.Коласам — у Варшаве. Італья і іншыя творчыя заўкі даюць ва ўсіх на слыху. Але я думаю, што такое буйнамаштабнае, канешне ж, вельмі прыгожае, планаванне павінна спалучацца з рэальнымі магчымасцямі, у першую чаргу — творчымі і фінансавымі. Дзякаваць богу, што цяпер ініцыіруецца дабрачынны рух па зборы сродкаў на пэўныя праекты. Ды і творчыя магчымасці нашых мастакоў, у тым ліку маладых, сумнення не выклікаюць: у іхніх майстэрнях я бачыў шмат эскізных праектаў будучых помнікаў, якія зроблены па поклічы душы, без усякіх афіцыйных заказаў. Менавіта так пачыналася праца групы скульптараў над праектаваннем вялікага мемарыяла героям Першай сусветнай вайны для Смаргоні. Хутка мы пабачым вынікі гэтага грандыёзнага праекта.

Хачу падкрэсліць наступнае. Скульптурна-архітэктурны помнік, як і фрэска, вітраж, сграфіта, мазаіка, манументальная кераміка ці манументальныя габелены — гэта пасланне ў будучыню, пасланне нашым унукам і праўнукам і, у той жа час, — вяртанне на Беларусь тых нашых вялікіх асоб-землякоў, якія былі вымушаны пакінуць яе назаўсёды з прычыны розных гістарычных умоў і жыццёвых акалічнасцей.

А яшчэ, улазячы ў сурдот Манілава, я падумаў вось пра што: як хацелася б у недалёкай будучыні мець для мастакоў-манументалістаў (і для народа, натуральна) дзе-небудзь у сталіцы спецыяльнае музейнае памяшканне з сучаснымі абсталяваннем і святлом, з прыстававаннямі для дэманстрацый буйных слайдаў, відэафільмаў, дакументальных і мастацкіх карцін пра вялікіх мастакоў мінулага. Там

знайшлі б сваю прапіску і планшэты з якаснымі фатаграфіямі найлепшых работ розных гадоў, і фрагменты манументальных твораў у матэрыяле, і эскізы, і кардоны, якія захаваліся. Гэта ж так цікава бачыць: як няпроста нараджаліся тыя або іншыя творы! Можна там знайшлі б сваё месца і шматпакутны “Габелены стагоддзя”, і зніклыя (на час?) габелены з Філармоніі, Тэатра оперы і балета, і шмат іншых работ, якія, мабыць, на думку новых праекціроўшчыкаў, як бы не “ўпісаліся” ў “новую рэчаіснасць” альбо ў “новую архітэктурную”. Мабыць, гэта і так. Але трэба падумаць, як іх захаванне для гісторыі. Ды і некаторыя буйныя манументальныя творы ў Мінску проста патрабуюць неадкладнай рэстаўрацыі, але...

Скажу так: паводле мастакоўскіх якасцей яны, гэтыя і іншыя творы такога роду, — “па-за часам і прасторай”. І яшчэ адна мара — пра манументальную скульптурную спадчыну, што змагла б знайсці сваё месца на спецыяльнай музейна-выставачнай пляцоўцы дзесьці пад адкрытым небам пад Мінскам. І тады ў адзінай прасторы глядач здолеў бы ўбачыць тыя помнікі і помнікі-бюсты “палымным рэвалюцыянерам”, якія сёння яшчэ непарушна стаяць у нашых гарадах ды мястэчках і ніяк не “ўпісваюцца” ў наш час. Сюды ж патрэбна “прыплюсаваць” і аналагічныя скульптурныя творы ў матэрыяле, якія пыляцца ў фондах нашых музеяў ды прыватных майстэрнях. Упэўнены, сюды ніколі не зарасла б “народная тропа” і сцэнка цікавага замежных турыстаў...

Барыс КРЭПАК

13 верасня ў краіне пачалася рэалізацыя ўнікальнага праекта Рэспубліканскай выстаўкі манументальнага мастацтва, распрацаванага Міністэрствам культуры Беларусі і Беларускага саюза мастакоў пры падтрымцы зацікаўленых арганізацый і ведамстваў. У гэтым артыкуле я паспрабую распавесці не толькі пра поспехі нашай манументальнай творчасці за апошнія два дзесяцігоддзі (а яны ў наяўнасці як у скульптуры, так і ў жывапісе ды габелены), але і аб няпростым становішчы сучаснага мастака ў новых рыначных умовах, аб яго ўзаемаадносіннах з дзяржавай, грамадствам, глядачом, сродкамі масавай інфармацыі.

“Чалавечыя арыенціры” ў люстэрку рэальнасці

лі і не прыйшла ў заняпад, дык, па меншай меры, была адсунута на другі план. Адсутнасць буйных дзяржаўных і грамадскіх заказаў, ліквідацыя сістэмы Мастацкага фонду, перманентнае аслабленне магутнасцей мастацка-творчых камбінатаў прывялі да таго, што большасць жывапісцаў-манументалістаў вымушана была сысці ў сумежныя віды мастацтва, у асноўным — у станковы жывапіс. Ён даваў магчымасць матэрыяльна існаваць, а пры спрыяльных абставінах — і выходзіць на замежны арт-рынак... Хаця, па праўдзе кажучы, некаторыя вучні Г.Вашчанкі, А.Кішчанкі і У.Стальмашонка працягвалі “захоўваць” сябе ў знікаючай прасторы манументальнай творчасці і, атрымліваючы рэдкія заказы, часам ствараць высакаякасныя творы. Прыкладамі таму — комплекснае мастацкае афармленне інтэр'ераў Нацыянальнай бібліятэкі, Палаца Рэспублікі, Мінскай гарадской ратушы, гасцініцы “Еўропа”, Мірскага замка, адбудаванай у Верхнім горадзе Мінска Свята-Духаўскай царквы з новай канцэртнай залай — своеасаблівай Дзіцячай філармоніяй, зусім “свежыя” мазаікі мемарыяльнай капліцы ў гонар іконы “Знаменне Прасвятой Багародзіцы” на мінскіх Брацкіх могілках часоў Першай сусветнай вайны, некаторыя цікавыя аб'екты ў рэгіёнах. Але названых прыкладаў пакуль няшмат для прасторы такой дзяржавы, як Рэспубліка Беларусь.

А вось у манументальнай скульптуры, думаю, становішча больш-менш нармальнае: за апошнія 20 гадоў вельмі шмат зроблена па ўвекавечанні вобразаў нашых вялікіх продкаў і дзеячаў культуры, гістарычнай памяці мінулага герайчнага і драматычнага часу ў самых розных гарадах і гарадскіх пасёлках. Практычна пра ўсе творы такога роду наша газета пісала ўжо. Хаця і ў гэтай сферы ёсць свае пытанні, якія патрабуюць практычных адказаў.

Сэлетная выстаўка манументальнага мастацтва, хочацца спадзявацца, дасць нагоду для пастаноўкі шэрагу найважнейшых праблем, якія тычацца месца і ролі манументальнага мастацтва ў жыцці грамадства на пачатку XXI стагоддзя, і, напэўна, гэта самае галоўнае. Паспрабую хаця б эскізна акрэс-

шмат. Хочацца спадзявацца, што гэты дзяржаўны заказ у падобным вялізным аб'ёме — толькі пачатак. Таго патрабуе новы час — час комплекснага праектавання і будаўніцтва буйных архітэктурных аб'ектаў (культурных, спартыўных, вытворчых, гандлёвых і г. д.), у якіх побач з архітэктурна-дызайнерскімі навацыямі неабходна ўлічваць з самага пачатку праектавання і месца мастака — пераўтваральніка эстэтычнага прасторавага асяроддзя. Канешне, я разумею складаны стан нашай сённяшняй эканомікі ў час сусветнага крызісу, калі як бы “не да мастацтва”. Але даўно заўважана: без высокай выяўленчай культуры — “люстэрка” духоўнага жыцця народа — цывілізаванай дзяржавы не будзе.

Канешне, у манументальным мастацтве новага часу ёсць свае навацыі ў параўнанні з савецкім перыядам. Напрыклад, у насценным жывапісе і манументальным габелены ўзмацняецца цікавасць да складаных прасторавых пабудов, да прадметнай адчувальнасці вобразатвораў, якія часам па майстэрстве не саступаюць найлепшым еўрапейскім узорам. Вызначаліся тэндэнцыі да ўскладнення паэтычнай ці драматычнай мовы твораў, напружаных пошукаў метафарычна-сімвалічнай інтэрпрэтацыі традыцыйных тэм і сюжэтаў. Тое ж самае можна адзначыць і ў манументальнай пластыцы: і тут скульптары разам з архітэктарамі ўсё часцей звяртаюцца да больш “свежых” вобразна-кампазіцыйных метафар і алегорый. Нават калі гэта тычыцца нескладаных, на першы погляд, традыцыйных помнікаў-бюстаў або звычайных мемарыяльных знакаў. А колькі новых падыходаў мастакоў і архітэктараў да “сінтэтычнага” асэнсавання мы бачым у буй-

КАЛІ “ТАНЧЫЦЬ” АД АДАМА...

Ева” як прафесійны твор — гэта добра (усе мы — як бы прадзеці гэтай грэшнай пары), але... Можна паспрачацца з тым, што для цэнтра Маладзечна “айцы горада” абралі менавіта такі “знак”, які зусім не прэтэндуе на нацыянальнасны — “родавы” — сімвал гэтых мясцін.

Калі хто памятае, два гады таму Міністэрства культуры Беларусі сфарміравала праект Зводнага плана ўстаноўкі манументальных збудаванняў у нашай краіне ў 2009 — 2012 гг. (па Мінску і ўсіх рэгіёнах рэспублікі — усяго звыш 70 назваў). Да гэтага плана былі зроблены прапановы НАН Беларусі — больш за 100 помнікаў і мемарыяльных знакаў у Мінску і абласцях. Што зроблена на сённяшні дзень — вялікае пытанне. Дакладней кажучы, пакуль невядома, які ж далейшы лёс гэтага грандыёзнага плана? Ці атрымаў ён адпаведны прававы статус, ператварыўшыся ў перспектывуны план манумента-

Паказ кароткай, на сем хвілін, стужкі “З Калядамі, Уладзімір!” стаўся адным з самых яркіх эпизодаў на VII Міжнародным каталічным фестывалі хрысціянскіх фільмаў і кінапраграм “Magnificat”, што прайшоў нядаўна ў Мінску і Глыбокім. Фільм аб імігранце, які забяўляе наведвальнікаў буйнога супермаркета ў касцюме Санта-Клаўса пад час каляднага гандлю, а потым у поўнай адзіноце вяртаецца ў свой самотны прытулак, стаў адным з дыпламантаў фесту. У гэтым нумары “К” знаёміць свайго чытача з аўтарам карціны — беларускім кінематаграфістам Уладзімірам КАЗЛОВЫМ, які ўжо колькі гадоў жыве ў невядзічым гарадку пад Тулузай, але вельмі часта бывае на радзіме. 27 верасня ў бібліятэцы імя А.С. Пушкіна ў Мінску адбудзецца творчая сустрэча, дзе можна будзе паглядзець стужкі рэжысёра, у тым ліку “З Калядамі, Уладзімір!”, а таксама пагутарыць з іх стваральнікам.

Дакументальныя фільмы Уладзіміра Казлова — сучаснае кінамастацтва, якое цікава апавядае аб часе і месцы чалавека ў ім. Цягам амаль 20 гадоў Уладзімір Казлоў жыве паміж Беларуссю і Францыяй, мае вельмі цікавы і карысны міжкультурны вопыт, надзвычай запатрабаваны ў глабалізаваным свеце міжнароднай кінавытворчасці. Яскравы прыклад такой кінаглабалізацыі — стужкі рэжысёра, якія апавядаюць пра падзеі і з’явы жыцця на абсягах былога СССР, але фінансуюцца ды транслюруюцца Французскім тэлебачаннем. Работы Казлова запатрабаваны і на міжнародных фестывалях як у Францыі, так і на поста-

вецкай прасторы. Між тым, самі кінематаграфісты сведчаць, што разуменне дакументалістыкі як жанру ў краінах былога СССР і ў Заходняй Еўропе вельмі адрозніваецца. З пытання, як удаецца быць запатрабаваным адначасова ў двох культурных сістэмах, і пачалося інтэрв’ю карэспандэнта “К” з Уладзімірам Казловым.

Шлях да дакумента

— Ад дакументалістыкі на Захадзе чакаюць, у першую чаргу, нейкага аповеду, паслядоўнага “падарожжа” ад літары “А” да літары “З” — калі аўтар прапануе глядачу пэўны сюжэт. Таму ў той жа Францыі і публіка, і тыя, хто заказвае стужкі, больш за ўсё чакаюць фільмы-даследаванні, дакументальныя дэтэктывы, а не нейкую мастацкую рэфлексію, якую тут мы часта лічым сапраўднай творчасцю. Узьць, да прыкладу, маю карціну “З Калядамі, Уладзімір!”. Яна пабывала толькі на адным кінафестывалі ў Анфлёрэ ў Францыі, але гэтая колькасць магла б быць куды большай, калі б карціна завяршылася хэпі-эндам, была не такой сумнай. Так, ад кіно, у тым ліку дакументальнага, у Еўропе збольшага чакаюць ці адпачынку, ці нейкіх канкрэтных роздумаў: сумаваць французы не любяць. А вось у Расіі стужку ўстрынялі вельмі добра, і тыдзень таму яе паказвалі на маскоўскім фэсце кароткаметражных фільмаў “Арт-кіно”.

— **Непасрэдна дакументалістыкай вы займаецеся не так даўно — з 2002 года, — але вопыт працы ў кіно ў вас вельмі вялікі...**

— Так, але да гэтага я быў задзейнічаны выключна ў ігравым кіно. Быў настолькі ім апантаным, што кінуў факультэт журналістыкі БДУ (аб чым цяпер вельмі шкадую), і чатыры разы спрабаваў паступіць на рэжысуру ў ВГИК, у тым ліку ў майстэрню Марлена Хуцьева, потым — у ле-

дзеных прафесій у тым, што іх уладальнік павінен быць вялікім дыпламатам: выконваць усе патрабаванні рэжысёра і дырэктара карціны, пры гэтым улічваць абставіны здымак, у тым ліку ўмовы надвор’я. Памочнік рэжысёра — гэта ўвогуле вельмі цікавая прафесія, бо дазваляе дасканала вывучыць абсалютна ўсе этапы кінавытворчасці, што мне цяпер вельмі дапамагае ў напісанні сцэнарыяў. Я быў гатовы працаваць на студыі і далей, але ў 1992 годзе мой жыццёвы шлях зрабіў вялікі паварот: я пабраўся шлюбам з французкай і з’ехаў у невядзічы горад пад Тулузай, дзе жыву і па сёння.

пакінуць тэатральную трупу і пачаць самастойнае плаванне, якое я цяпер вяду ўжо ў якасці рэжысёра-дакументаліста. Некалі на экзаменах у ВГИК мне давалося пачуць на свой адрас ад аднаго члена прыёмнай камісіі: “Які дзіўны і нерэальны чалавек!” Вось гэтыя мае “дзіўнасць і нерэальнасць” і запатрабаваны ў Францыі. Шмат гадоў я нават падпрацоўваў Санта-Клаўсам цягам калядных тыдняў, аб чым у выніку зняў дакументальны фільм. Ёсць у мяне і ігравы кароткаметражны дэбют “Пяшчота”. Але галоўныя мае работы — поўнаметражныя, створаныя па заказе тэлебачання Тулузы.

— **Як сучасныя французы ставяцца да кінамастацтва, што і дзе глядзяць?**

Уладзімір-лэнд у міжнародным кантэксце

C’est la vie

— З жонкай я хутка разышоўся і апынуўся на вуліцы, у літаральным сэнсе гэтага слова, з адным куфрам і яе падарункам — веласіпедам. Невядома, што са мной здарылася б, каб я не ўладкаваўся на працу ў невядзічую тэатральную кампанію, якая ставіць амаль выключна французскую класіку і вандруе з ёю па ўсёй Францыі. Спачатку я дапамагаў ладзіць прадстаўленні, а потым і сам пачаў выходзіць на сцэну ў невядзічых ролях. Лічу час той працы вельмі шчаслівым для сябе: з трупай вандроўных акцёраў я наведваў амаль трэцюю частку гарадоў і мястэчак Францыі, вывучыў французскую мову, стаў разумець мясцовую і надзвычай цікавую культуру.

— **Дык як жывецца вандроўным акцёрам у Францыі?**

— Апошнім часам не вельмі добра, бо фінансавыя ўмовы робяцца ўсё больш жорсткімі. Па сваім сацыяльным статусе акцёр вандроўнай трупы ў Францыі знаходзіцца крыху вышэй за беспрацоўнага. Прыкладна да 70-х гадоў французы вельмі любілі хадзіць у тэатр, але з распаўсюджаннем тэлебачання правінцыйныя тэатры прывабліваюць глядачоў усё менш, хоць у іх яшчэ захавалася культура наведваць відовішчы з жывымі ўдзельнікамі. Добра жывецца толькі дзяржаўным установам, якія атрымліваюць значныя датацыі. Маленькім жа прыватным трупам, як тая, дзе служыў я, давядзіцца з кожным годзе ўсё больш зацягваць паясы: даражэе арэнда памяшканняў, а глядачоў не больш. Гэтыя трупы — з’ява ўнікальная, бо ў іх, збольшага, працуюць апантанія мастацтвам людзі, бацькі якіх таксама былі звязаны з тэатрам. Напрыклад, гаспадар нашай трупы — Жан Дрэазье (стужку пра яго я здымаю цяпер), акцёр у пятым пакаленні, упершыню на сцэне апынуўся ва ўзросце... трох месяцаў. Цяпер майстру — дзевяноста гадоў, і яму нялёгка бачыць, што справа, якой ён служыў усё жыццё, не карыстаецца ў грамадстве такой павагай, як раней. Мне таксама балюча назіраць, як аджывае гэтая своеасабліва, вельмі цікавая частка еўрапейскай культуры — трупасям’я, што не толькі працуе, але і жыве разам, вярчае, п’е віно, спявае...

У рэшце рэшт, з-за пэўных змен у мясцовым заканадаўстве мне давалося

— У буйных гарадах Францыі існуюць спецыялізаваныя кінатэатры — сінематэкі, дзе па абанементам можна глядзець самае лепшае фестывальнае кіно, як класічнае, так і сучаснае. У тулузскай сінематэцы часта праводзяць і сустрэчы з аўтарамі стужак. Але фінансавыя ўмовы кінавытворчасці даволі жорсткія. У асноўным, кінасфера сканцэнтравана ў Парыжы, у правінцыі ж можна спадзявацца толькі на мясцовыя тэлеканалы і іх вельмі абмежаваны бюджэты. Праўда, дабіцца іхняй увагі вельмі складана, гэта патрабуе куды больш часу, чым пошукі прадзюсара.

— **Дзве вашы апошнія стужкі прысвечаны касмічнай тэматыцы...**

— Стужка “Gagarinland”, хутчэй, апавядае аб людзях, звязаных лёсам з радзімай Юрыя Гагарына. Гэта жыхары горада на Смаленшчыне, названага ў гонар першага касманаўта, і яго стрыечная пляменніца, якая раней жыла на Беларусі, а цяпер знаходзіцца ў Злучаных Штатах. Паралельна з гэтым фільмам я зняў вялікі кінапрэзэнт Аляксея Ляонава — касманаўта, які першым выйшаў у адкрытую касмічную прастору. Мэр горада Гагарына пазнаёміў нас, і Аляксей Архіпавіч нават пагадзіўся запрасіць нашу здымачную групу ў свой дом, чаго раней ніколі не было! Мы стварылі карціну з ўнікальнымі кадрамі касманаўта Ляонава ў ягоным асабняку ў Зорным гарадку, у офісе вядомага банка, віцэ-прэзідэнта якога ён з’яўляецца, на малой радзіме, якую ён наведвае. Асабліва цікавыя і каштоўныя кадры сустрэчы Ляонава з Томасам Стафардам — яго амерыканскім калегам па знакамітым палёце “Саюз-Апалона”. З гонарам магу сказаць, што бліжэй да Ляонава ніхто з дакументалістаў не “падобіраўся”!

— **А што да вашай магчымай працы на радзіме?**

— Калі па шчырасці, я так і не стаў французам — менталітэт не зменіў нават за дваццаць гадоў, — ды і здымаць для мяне прасцей на радзіме. Таму маю планы і адпаведныя дамоўленасці на два праекты, якія хачу здзейсніць з дапамогай беларускага боку. Першы — вялікая дакументальная стужка-падарожжа па абсягах былога СССР, другі — кароткаметражная ігравае карціна пра беларускую студэнтку, якая жыве ў Тулузе. А наогул, на Беларусі ёсць тэмы для дакументаліста, што будучы цікавыя ў свеце. Узьць хоць Глыбокае — малую радзіму сусветна вядомага авіяканструктара Паўла Сухого. Ці вёску Парыж, стужку пра якую я вельмі хачу зняць, а потым паказаць жыхарам французскай сталіцы...

Гутарыў Антон СІДАРЭНКА

“Кароткія гісторыі” на маскоўскім дэфіле

З 7 кастрычніка па 7 лістапада ў маскоўскай галерэі “Artmix” пройдзе выстаўка “Кароткія гісторыі”.

Праект пазнаёміць з творамі сучасных мастакоў Беларусі. У экспазіцыі будзе прадстаўлена творчасць скульптара Аляксандра Шапо і жывапісцаў Ганны Сілівончык, Таццяны Грыневіч і Івана Сямілетава. Усіх іх аб’ядноўвае вучоба ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Але, нягледзячы на агульную школу, кожнага адрознівае індывідуальны аўтарскі стыль. Наіўнасць вобразаў і прастата форм суседнічаюць у іх творчасці з высокім прафесіяналізмам і віртуозным майстэрствам. Работы аўтараў дазваляюць зірнуць на свет іншымі вачыма, выйсці за рамкі звыклага і звычайнага, прымушаюць задумацца, паглыбіцца ва ўспаміны або адкрыць у сабе нешта новае і добрае. Навакольны свет яны ўспрымаюць ярка і стваральна, дапаўняючы пры гэтым эмацыйныя адчуванні філасофскімі разважанымі. У сваіх творах кожны з аўтараў дзеліцца з глядачом чымсьці патаемным і асабістым, думкамі, пачуццямі, перажываннямі. Кожны распавядае свае гісторыі, сюжэт і змест якіх раскрывае сам твор, а працяг мы маем права прыдумаць самі. Такім чынам, праект “Кароткія гісторыі” — гэта запрашэнне да шчырага дыялога, сяброўскай сардэчнай размовы.

Усе аўтары шырока вядомы глядачу. Іхнія творы знаходзяцца ў зборах мастацкіх музеяў і прыватных калекцыях многіх краін свету.

Шоу барабанаў

Сёння ў Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы адбудзецца шоу этнічных барабанаў “TekaDum”, а таксама канцэртная праграма гурта “Lexpiri”.

Як абяцаюць арганізатары незвычайнага мерапрыемства, кожны, хто завітае ў музей гэтым днём, ніколі аб тым не пашкадуе. Бо ў гэты ж дзень ва ўстанове культуры будзе зладжана не толькі канцэртная праграма, але і фотавыстаўка “Нявыдуманая Афрыка” легендарнага падарожніка, таленавітага аўтара і фатографа Сяргея Мілюхіна, які працуе пад псеўданімам Сіндбад Марэход.

Шматлікія фотаздымкі Эфіопіі не толькі нададуць неабходнага антуражу канцэртнай праграме, але і, магчыма, дазваляць палюбіць далёкі афрыканскі кантынент і яго насельніцтва. Бо плямёны, што там жывуць, уяўляюць унікальны пласт сусветнай культуры, які, несумненна, будзе цікавы кожнаму наведвальніку музея.

Знакаміты расійскі кампазітар Геннадзь Гладкоў, вядомы, найперш, па сваёй кінамузыцы, стаў, безумоўна, галоўнай дзейнай асобай прэм'еры балета "12 крэслаў" у Беларуска-кім дзяржаўным акадэмічным музычным тэатры. Нашу пастановку свайго твора, раней увасобленага ў некалькіх расійскіх тэатрах, 76-гадовы майстар ацаніў любімым словам герані Элачкі: "Бляск!". Асабліва адзначыў высокі ўзровень аркестра (дырыжор — Мікалай Макарэвіч) і нечаканасць самога рахэння спектакля. Чым жа так адметныя нашы "... Крэслы"?

знойдзеныя дыяменты. Але ў самім спектаклі такога "дабудовання", якое канчаткова ператварыла б металічны рэйкі ў машынерыю і паглынула б чалавека, не адбываецца. Дый кола, што ў фінале быццам "перамольвае" Бэндара, застаецца схаваным за спінамі артыстаў і амаль не заўважным для публікі.

Самым яркім момантам балета становіцца, як ні дзіўна, "устаўны нумар" — пастановка правінцыйнага тэатра паводле гоголеўскай "Жаніцьбы", увасоблена на мове эксцэнтрыкі і пластычнай пародыі. Чаго вартае хаця б спалучэнне Танца малельных лебедзяў з факстротам і сярэднявечнымі традыцыямі! У даўніну пад час "балетнага" шэсця яго ўдзельнікі складалі словы з літар, змешчаных у сябе на грудзях. Пастановшчыкі ж схавалі літары на спінах "лебедзяў", таму раптоўнае фінальнае "хачу", адрасаванае нявестай абранніку, выклікае смех. Так сама, як і крыху раней — само з'яўленне рамантичнага балетнага героя ў чарадзе жаніхоў, прадстаўленых праз стэп, брэйк-данс і міманс.

еца ў роставую ляльку — такое не забудзеш. А ў класічных па "вялікага камбінатара" скамінавана надта шмат прамога кытавання — літаральна варыяцыя прынца Зігфрыда з "Лебядзінага возера"! Такія ж паралелі з па-дэ-дэ са "Шчаўкунка" ўзнікаюць пры з'яўленні Колькі і Лізы. Фрагменты пагоні адсылаюць нас да "Чыпаліна" ў пастановцы Г.Маёрава, сцэна бюракратаў — да "Анюты" з харэаграфіяй У.Васільева. Пэўна, такія "спасылкі" зроблены наўмысна, каб падкрэсліць парадыйнасць усяго балета, але з-за гэтага адметнасць герояў крыху страчваецца.

Ды ўсё ж ніякія "прыдзіркі" не зменшаць сапраўднай перамогі тэатра, засведчанай гэтай прэм'ерай. "Дзіма — наша ўсё!" — з гонарам кажуць у трупце пра Якубовіча. Цалкам справядліва! Балет стаў цудоўнымі лекамі для артыстаў на шляху да творчых вяршынь, бо акрэсліў для трупы і ўласна прафесійныя задачы — валоданне ўсімі стылямі, пачынаючы з класічных азоў, і артыстычнасць — увасобленне безліч дзейных асоб. У гэтым сэнсе пастановку можна ацэньваць як супердасягненне педагагічнага рэпертуару. І нават — канцэртна-педагагічнага!

Калі ж параўноўваць розныя ўвасобленні самога рамана, дык наперадзе апынецца... беларуская музыка. Нязменная ідзе на біс бліскучая г'еса "Сеанс

Не заглушыць

Валерый Глушакоў у спектаклі "Колкая ружа".

Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Беларусі распачаў новы канцэртны цыкл — "Легенды беларускай оперы". Першай вечарынай стала ўшанаванне памяці народнага артыста, прысвечанае 85-годдзю з дня яго нараджэння.

Кожнае з аддзяленняў пачыналася запісамі самога Валерыя Ігнатавіча. Асабліва мяккасць, лірычная пранікнёнасць, прыгожы тэмбр ягонаго голасу, умерне спаваць не горлам ці дыяфрагмай, а ўсёй душой (гэткі беларускі Іван Казлоўскі!) рабіліся яшчэ больш кідкімі ў параўнанні з выступленнямі цяперашніх салістаў: некаторым з іх відавочна бракавала гэтых якасцей, хтосьці ж, "навучны" вялікай сцэнай, папросту не адчуваў умоў Камернай залы імя Л.Аляксандраўскай, дзе ўсё ўспрымаецца, бы праз павелічальнае шкло. Сапраўднымі бліскаўкамі сталіся грацыёзныя спевы Таццяны Трацяк, эмацыяна насычаныя — Сяргея Франкоўскага, Ніны Шарубінай, інтэлігентныя ўжо паводле самой якасці гуку — Уладзіміра Пятрова. А як уразіў сваёй вакальнай шматтаблічнасцю зусім яшчэ малады Міхаіл Пузану! "Беларусачка" Юрыя Семянкі прагучала ў яго на мяжы з высокай эстрадай мінулых дзесяцігоддзяў, а Песня бабыля Мікіты з оперы Аляксея Туранкова "Кветка шчасця" — увогуле па-свойму, з вельмі яркай характарнасцю вобраза і большай, чым звычайна, увагай да слова.

Загачык залы заслужаная артыстка Беларусі Тамара Паголева сумясціла вядзенне канцэрта з аповедам пра майстра і ягоную творчасць. Артыстычна-шчырым інтэрмецца стаўся выхад народнага артыста краіны Віктара Чарнабаева, які дапоўніў два старадаўнія раманы ўспамінамі пра свайго калегу і лірычнай одай у гонар яго ўдавы Яўгеніі Аляксандраўны. Ганаровым госцем вечарыны быў і сын легендарнага тэнара Уладзімір Глушакоў — знаны хормайстар, якому наша нацыянальная культура абавязана росквітам і шырокім сусветным прызнаннем капэлы хлопчыкаў Рэспубліканскага каледжа пры БДАМ (праз час, пэўна, тыя ж эпітэты будуць тычыцца хору хлопчыкаў Мінскай ДМШ № 10, якім ён кіруе):

— У бацькі быў складаны лёс. У 1930-я — рэпрэсіраваны сваякі, якія не адракліся ад веры, у вайну — расстраляны дзве сястры... Але ён захаваў любоў да жыцця і людзей, умерне па-сапраўднаму сябраваць, кахаць, аддавацца справе — шчыра, без хітрыкаў і падману...

Дадамо: і заклаў традыцыі сямейнай дынастыі. Бо з музыкай звязаў сваё жыццё і старэйшы сын спевака — кандыдат мастацтвазнаўства Ігар Глушакоў, вядомы па шматлікіх кнігах, артыкулах, тэле- і радыёпраграмах мінулых гадоў, прысвечаных опернай праблематыцы.

"12 крэслаў": хто больш?

Найперш, сінтэзам: відаў мастацтваў, жанраў, стыляў. Нават артыстам даводзіцца "сінтэзаваць" у сабе адразу некалькіх персанажаў. На сцэне сапраўды ўзнікае адчуванне масаваасці, мільгаюць героі, падзеі. Але такі пераказ вялізнага рамана, неаднойчы экранізаванага, міжволі вядзе да абрысаў харэадрамы — жанру, распаўсюджанага ў даваенны і пасляваенны час, калі галоўным у балете становілася паслядоўнасць развіцця сюжэта, часцей — пазычанага з літаратурнага вытоку. Харэограф Дзмітрый Якубовіч і рэжысёр гэтага балета Настасся Грыненка ўсімі сіламі намагаліся пераадолець схільнасць да "сціслага пераказу", рабілі купюры, перастаноўкі музычнага матэрыялу. І ў некаторых момантах спектакль папраўдзе выйшаў на шырокія філасофскія абагульненні.

У пастановцы шмат цікавых знаходак, абсалютна дакладна чытаецца канцэпцыя: ператварэнне чалавека з яго багаццем пацужыў у "вінцік" як частку механізма. Паглыбленне ў няпростую атмасферу стогадовай даўніны пачынаецца з фая, дзе глядачоў сустракаюць чырвоныя транспаранты з лозунгамі 1920-х, і працягваецца ў зале, дзе перад спектаклем дэманструюцца фрагменты нямога кіно (ах, каханне!) з абавязковым у такіх выпадках тапёрам. Раптам на сцэну выходзяць "гегемоны" ў ватуюках, небарака-музыка спрабуе змяніць рэпертуар на больш рэвалюцыйны (чым не "Тутэйшыя" Я.Купалы?), ды так і не патрапілае новым густам. Відэапраекцыя ўзнікае і напрыканцы спектакля: гэта дакументалістыка савецкай індустрыялізацыі, дзе чалавек — ужо толькі "дадатак" да машыны. Пасля такой наймоцнай кульмінацыі з'яўленне Астапа Бэндара з мятлой таксама ўспрымаецца дадаткам, але не самым удалым.

Больш канцэпцыйна абумоўленай магла б быць і сцэнаграфія (Андрэй Меранкоў). Усё для гэтага ёсць! Ззаду сцэны змяшчаюцца незразумелыя металічныя канструкцыі, і той, хто ведае рамана, адразу пачынае "дамалёўваць" іх то да парахода, на якім павінны апынуцца шукальнікі скарбаў, то да будынка клуба, што будзе абсталёваны на

А між тым, сярод персанажаў "12 крэслаў" рамантичным героем, увасобленым пераважна праз балетную класіку, паўстае...

Астап Бэндар. Прычын таму — мноства. Гэта і ранейшая "класічная" спецыялізацыя выканаўцы гэтай партыі Артура Іванова, і жаданне супрацьпаставіць Астапа тым парадыйным героям, што намалёваны праз эстрадны танец і элементы мадэрна, і сама музыка, дзе вобраз "вялікага камбінатара" засло-

Астап Бэндар — Артур Іваноў.

нены тэмай яго мары пра "рознакаляровае" жыццё ў Рыа-дэ-Жанейра. Такая "характарыстыка праз стыль", можа, і спрацоўвала б, калі б Астап заставаўся ў спектаклі адзіным "класікам". Калі ж не — яго вобраз відавочна прайграе больш каларытныму па пластычным рахэнні Кісе Вараб'янінаву (Віталь Краснаглазаў). Той, да ўсяго, у пэўны момант ператвара-

адначасовай гульні" Уладзіміра Кур'яна, створаная для ансамбля цымбалістаў "Лілея" на чале з народным артыстам Беларусі Яўгенам Гладковым у ролі Астапа Бэндара. А вось аднаактовы балет "12 крэслаў" Вячаслава Кузняцова, напісаны амаль 30 гадоў таму, раней за Г.Гладкова, прычым для нашага Музычнага тэатра, так і не быў пастаўлены: Віктар Саркисян, які працаваў над лібрэта ў сааўтарстве з кампазітарам, на той час пяцікурснікам Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі, у хуткім часе сышоў з пасады галоўнага балетмайстра. Цяперашні пастановшчыкі папросту не здагадваліся пра тую партытуру! Бо хто і калі яе чуў? На мяжы 1980 — 90-х быў зроблены радыёзапіс. Калі слухала яго тады, запамінала працяг традыцый Д.Шастаковіча ў драматургіі і Я.Лебава — у аркестроўцы. А цяпер пераслухала наноў — колькі там стылёва-канцэпцыйных адмецін В.Кузняцова! І, галоўнае, працяг найлепшых традыцый балетаў-прытчаў Валянціна Елізар'ева, наватарства якіх стала яшчэ больш кідкім, калі той звярнуўся да глебаўскага "Ціля Уленшпігеля" ўжо пасля пастановкі гэтага балета Атарам Дадзішкіліяні. Замест паслядоўнага сюжэтнага разгортку — авостраныя партрэты-сімвалы, праз сутыкненне якіх выяўляецца філасофскае абагульненне, прыдатнае для пераказу на сучаснай пластычнай мове — неакласіцы і мадэрна. Звярнуўшыся да "12 крэслаў" В.Кузняцова, збочыць да харэадрамы папросту немагчыма: лейтэмы сціснуты да эпіграфу ці нават эпіграм, дзе так вольна думкам. Можа, да такога прачытання рамана трэба папросту "дарасці"? І не камплексаваць, што адзін балет паводле яго ў нас ужо з'явіўся. У тым жа кінамаграфіе нікога не бянэжылі некалькі экранізацыі. Было б жаданне!

Фота Сяргея СУЛАЯ

А НАШЫ — ЛЕПШ ЗА УСІХ!

Чатыры дні запар віраваў, разліваўся па канцэртных залах і разнастайных спартыўных пляцоўках, гарадскіх вуліцах і плошчах, займаючы рачныя і нябесныя прасторы, VI Міжнародны фестываль харэаграфіі "Сожскі карагод". Чаго там толькі ні было!

Ніводны аповед не перадаць тое адчуванне свята — хіба фотарэпартаж, на якім самі фарбы буяюць феерверкамі. Адштурхнуўшыся ад уласна харэаграфічнага дзеяння, фестываль закружыў у сваім карагодзе ўсе іншыя віды мастацтваў. А яшчэ ўзвёў у ранг мастацтва саму журналістыку, правёўшы ў межах фестывалю "Белы піяр" — міжнародны праект, што з'яўдае маладых журналістаў, якія спаборнічалі ў формах і жанрах асвятлення фестывалю і штодзённай гомельскай рэчаіснасці, уключаючы лепшыя прадпрыемствы рэгіёна. Так што ў поўнымі сэнсе гэтага слова — танцавалі ўсе!

Карагод — танец, што ні кажыце, разважлівы. Таму няма чаго здзіўляцца, што і фестываль "Сожскі карагод" звязаны не толькі са скакамі на плошчы і святочнымі гуляннямі, але і з думкамі пра будучыню нашай танцавальнай культуры. Якім быць фестывалю і конкурсу ў яго межах надалей? Як выглядае нацыянальная харэаграфія на фоне калектываў з блізкага і далёкага замежжа? Якія тэндэнцыі ў развіцці аматарскага танцавальнага руху ўнікаюць? Якія з іх пачынаюць пераважаць і чаму? Усе гэтыя і многія іншыя пытанні хвалілі пад час фестывалю мастацкага кіраўніка Дзяржаўнага ансамбля танца, народнага артыста Беларусі Вялянціна ДУДКЕВІЧА, тым больш, што ён узначальваў журы конкурсу.

— **Прынята казаць, што ўзровень любога конкурсу год ад года расце. Гэта сапраўды так?**

— Узровень таксама можна вымяраць па-рознаму. Можна — па яго вяршыне. А можна — па "сярэднеарыфметычным" паказчыку ўсіх удзельнікаў. Сёлета выканальніцкая планка калектываў была вельмі разнароднай. І гэта можна было прагназаваць, бо на фестываль з'язджаюцца калектывы рознага статусу і, адпаведна, прафесіяналізму. Сярод іх ёсць і цалкам аматарскія, і студэнцкія, што існуюць пры навучальных установах і таму могуць лічыцца ўжо "амаль прафесійнымі". Ці можна іх параўноўваць? Наўрад ці. І ацэньваць, хто з іх лепшы, нека некарэктна. На маю думку, творчыя калектывы павінны прыязджаць, найперш, на фестываль. Іх нельга "расцяўляць па месцах", хто за кім. Лепш адзначаць спецыяльнымі прызамі з адметнымі фармулёўкамі ("За вернасць традыцыям", "За крэатыўнасць" і г. д.), якія будуць падкрэсліваць сапраўднае "разнычкі" кожнага. Конкурс неабходны сярод балетмайстраў! Усе яны — прафесіяналы, і паставіць таленавітую, адметную кампазіцыю можна як на добра падрыхтаваных артыстаў, так і на аматараў. Можна, нават неабавязкова падзяляць такі конкурс на асобныя намінацыі. Яны, па сутнасці, звязаны са стылем, а тут галоўнае — іншае: на колькі прафесійна і творча працуе кіраўнік з тымі, хто да яго прыйшоў.

— **Сёння той, хто хацеў бы рэалізаваць сябе ў творчасці, мае, пэўна, больш магчымасцей, чым раней. Вы адсочваеце многія конкурсы і фестывалі, у тым ліку ў замежжы. Наколькі танцавальнае мастацтва стала папраўдзе масавым?**

— Склад аматарскіх калектываў змяніўся. Цікаваць да іх з боку ўдзельнікаў папраўдзе вялікая, ідзе адбор, і многія застаюцца за бортам, бо перавага аддаецца больш падрыхтаваным, адпаведнай камплекцыяй. Я лічу, ахоп насельніцтва павінен быць больш шырокім. Заняткі танцам і рознага роду пластыкай павышаюць агульную культуру чалавека, вучаць яго валодаць не толькі сваім целам, але і, адпаведна, эмоцыямі, унутраным станам. Нарэшце, танец адцягвае моладзь і падлеткаў ад уплыву вуліцы, ён вымушае прыслухоўвацца да сябе самога, а не проста ісці за натоўпам. Таму сетка аматарскіх згуртаванняў можа быць яшчэ больш разгалінаванай! Але ж і выкладаць павінны — прафесіяналы.

— **Сведчанне высокага ўзроўню калектываў — прызнанне многіх з іх за мляой...**

— Прызнанне таксама бывае розным. Не трэба блытаць яго з любым выступленнем і, тым больш, у замежжы. Аматарскія калектывы апошнім часам усё часцей ідуць па шляху камерцыялізацыі, імкнуцца зарабляць грошы. Але калі кожны пазіцыянуе сябе як найарчэйшага прадстаўніка нацыянальнай культуры, атрымліваецца дэвальвацыя мастацтва.

— **Тым не менш, як выглядалі на конкурсе "Сожскага карагод" беларускія калектывы?**

— Вельмі добра. У нашых адчуваўся сапраўдны рух наперад, творчы пошук. Расійскія і ўкраінскія ж гурты, якія завіталі на фестываль, дэманстравалі такую адданасць традыцыям, што яна межавала не толькі з традыцыяналізмам, але і часам з кансерватызмам. А між тым, традыцыйнае нацыянальнае мастацтва таксама павінна развівацца! Іначай яно скоціцца, так бы мовіць, да "справедна-прымітыўнага" зместу. Вось у прыбалтыйскіх калектываў было чаму павучыцца. Звярніце ўвагу, у іх няма ўзроставых градацый — у адным танцы могуць удзельнічаць і старыя, і малыя. І гэта адыгрывае яшчэ і выхавальную ролю! А таксама забяспечвае натуральную пераемнасць традыцый — ад старэйшага пакалення да маладошага. Больш уважліва ставяцца яны і да музыкальнага складніка, часцей выкарыстоўваюць сучасныя тэхнікі музыкальнага пісьма. Гэта вельмі ўпрыгожвае кампазіцыі, павышае іх мастацкасць.

— **Якія нумары запамініліся?**

— Найперш, "Хлапушкі" гомельскага брэйк-данса "Фулс-Фані-Кру" пад кіраўніцтвам Вялянціна Ісакава (I месца і сярод эстрадных калектываў, і сярод балетмайстарскіх работ гэтай катэгорыі). Цікавым падалося "Жыццё пукаў" ансамбля танца "Дыялогі" Дзіцячай харэаграфічнай школы Гомеля (II месца сярод сучасных пастацовак). Кранула рамантычная "Русалачка" ансамбля танца "Юнацтва" з Бранска (I месца, падзеленае з яшчэ адной бранскай пастаўкай). Узрушыла тонка зробленая кампазіцыя "Вечер" ансамбля "Алесь" Магілёўскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў (II месца).

— **А што ж народна-сцэнічны танец? Там склалася пікантная сітуацыя: сярод балетмайстарскіх работ была вылучана толькі Першая прэмія — "Цапы" ансамбля харэаграфіі БДУКіМ. А Другой і Трэцяй — няма...**

— Гэта таксама паказчык. Увогуле, ансамбль Універсітэта культуры можа і павінен спаборнічаць з лепшымі прафесіяналамі. Яго выхаванцы прыходзяць у наш калектыв салістамі — гэта ўжо цалкам складзены прафесіяналы. І яны вызначаюць не толькі нашу нацыянальную выканальніцкую планку, але і ўзровень сусветнага мастацтва ў галіне народна-сцэнічнага танца. Так што беларусы былі — папраўдзе лепшыя за ўсіх!

16 верасня ў Брэсце завяршыўся самы старэйшы і адзін з найбуйнейшых у краіне Міжнародны тэатральны фестываль "Белая вежа". Той факт, што ў не вельмі спрыяльных для мастацтва эканамічных умовах гэты творчы арганізм не толькі выжыў, але і выявіў новыя фарбы ўласнага існавання, яскрава пацвярджае: галоўным і самым існым рухавіком у галіне культуры былі і застаюцца ініцыятыўнасць і ідэя, дакладнасць і глыбіннасць якіх звычайна і вызначаюць поспех той або іншай мастацкай задумкі. Так і "Белая вежа", што сёлета адзначала ўзрост свайго сталення і ў якасці творчага дэвізу абрала слоган "Час хахаць!", з арганізацыйна-творчых пазіцый стала больш "дзелавой": пляцоўкі, на якіх дэманстраваліся конкурсныя спектаклі, сканцэнтраваліся ў адным месцы, так што глядачам не даводзілася "вандраваць" па ўсім горадзе. Ранішнія сустрэчы з творчымі калектывамі на разгорнутых прэс-канферэнцыях з разборамі спектакляў перараслі ў творчыя "круглыя сталы" аб тым, як сёння развіваецца не толькі беларускае, але і сусветнае тэатральнае мастацтва.

Сцэна са спектакля "Эдып".

Птушкі і гнёзды

Вынікі XVI Міжнароднага тэатральнага фестывалю "Белая вежа"

Узнагароды фестывалю:

"За лепшы спектакль малых форм" — спектакль "Эдып" Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя М.Горкага (рэжысёр — Барыс Луцэнка), Мінск.

"За паслядоўнасць рэжысёрскага эксперыменту" — спектакль "Войцэк" Харкаўскага дзяржаўнага ўкраінскага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Тараса Шаўчэнкі (рэжысёр — Аляксандр Коўшун), Украіна.

"За перспектыву рэжысёрскага мыслення" — спектакль "Шлюб" Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек (рэжысёр — Аляксандр Янушкевіч), Мінск.

"За лепшую мужчынскую ролю" — Дэвід Кох (спектакль "Свет Кафкі" тэатра на Захэнрынг), Кельн (Германія).

"За лепшую жаночую ролю" — Галіна Дзягілева (спектакль "Пяць начлежнікі" Беларускага паэтычнага тэатра аднаго актёра "Зніч"), Мінск.

"За лепшую сцэнаграфію" — спектакль "Шлюб" Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек (мастак — Таццяна Нерсісян), Мінск.

"За філасофскую неверагоднасць тэатральнай мовы" — Унія Тэатр Неверагодны, Варшава (Польшча).

"За высокую тэатральную культуру" — Брэсцкі акадэмічны тэатр драмы.

"За адданасць грамадзянскай тэме" — Роберт Акапян — спектакль "Да вас звяртаюся, спадарыні і спадары!", Ерэван (Арменія).

"За невербальную выразнасць тэатральнай мовы" — спектакль "Зар" Тэатральнай групы "JAM" (рэжысёр — Махамед Хатамі Рад), Тэгеран (Іран).

"За будучыню ў акцёрскім мастацтве" — Тэатр-студыя імя Еўсцігнея Міровіча Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў за спектакль "Дарагая Алена Сяргееўна" (педагог-рэжысёр — Людміла Кучарэнка, мастацкі кіраўнік курса — Уладзімір Мішчанчук), Мінск.

ражаюцца ў пошуках якіх-кольвечы пэўных крытэрыяў для адной таго, што ствараюць айчыныя тэатры, і вызначэння той мяжы, якая здольная была б дакладна вызначыць, дзе мы маем справу са спектаклем як творам мастацтва, а дзе — з камерцыйна арыентаваным тэатральным прадуктам. Што ж, фестывальная афіша дакладна прадэманстравала ўсе ступені гэтай

градацыі, пачынаючы ад першапачаткова арыентаванай на касу і глядацкую забавляльнасць вядомай ці не ў кожным сучасным тэатры камедыі "№ 13" Рэя Куні ў выкананні мінскіх актёраў да гэтак жа дакладна сарыентаванага на "аўтаномнае" ад думак пра неабходнасць падабацца патэнцыйным глядачам заглыбленне ў драматургічны матэрыял брэсцкага "Раскіданага гнязда" Янкі Купалы.

Акурат на спектаклі Брэсцкага акадэмічнага тэатра драмы, прэм'ера якога і адбылася пад час фестывалю, хацелася б спыніцца больш падрабязна, бо ён яскравым чынам выявіў усе тэмы асноўныя тэндэнцыі, што ўласцівы сучаснаму беларускаму тэатру. З аднаго боку, нельга не адзначыць таго пранізлівага імкнення ў галіне рэпертуарнай палітыкі адшукаць новыя тэмы і думкі і, разам з тым, не забывацца на ўласную драматургічную спадчыну. Тым больш, што Янка Купала з яго твораў заўсёды быў фігурай, класічнасць якой дзіўным чынам спалучаецца з... неспазнанасцю тых бяздонняў, у якіх зазіраў аўтар. І рэжысёр Уладзімір Савіцік, пачуўшы гэта колькі гадоў таму пад час працы над спектаклем "Сны аб Беларусі" ў Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы, вырашыў звярнуцца да самага хрэстаматыйнага твора — "Раскіданага гнязда".

Разв'язанне стэрэатыпаў і штампаў — вось яшчэ адна задача, з якой сучасныя рэжысёры так ці інакш мусяць суадносіць уласную творчасць. Для адных гэтка пазнавальнасць — своеасаблівы, правяраны іншымі "ключык" і да твора, і да глядацкіх сэрцаў, для другіх — нагода "павара-

менавіта праз інтуітыўныя, часам нават інфернальныя, шляхі спазнання ўласнай душы. Менавіта таму і героі спектакля — не проста сяляне, якіх хвалюе далейшае жыццё без зямлі і сродкаў для існавання, а — нібы самнабулы, што на разламанай стразе ўласнага дома пры святле поўна пакутліва імкнуцца зразумець, якім жа чынам адшукаць выйсце з гэтага свету ў іншы, той самы, — звычайна-побытавы.

Разам з тым, у сваім мэсэджы рэжысёр выглядае песімістам: гняздо раскіданаецца зусім не панскімі паслугачамі, а найперш — заўсёднай самотнасцю саміх беларусаў, у якіх нават унутры драматургічнай сям'і, апісанай Купалам, нармальныя сямейныя ўзаемаадносіны, калі бацькі і дзеці жывуць агульнымі клопатамі і падтрымліваюць адно аднаго, практычна адсутнічаюць. Героі разбрыдаюцца ў розныя бакі, і невядома, ці сустрэнуцца яны калі-небудзь яшчэ... Не верыць рэжысёр і ў тое, што хаця б хто-небудзь з іх натра-

Сцэна са спектакля "Войцэк".

Сцэна са спектакля "Дарагая Алена Сяргееўна".

Сцэна са спектакля "Зар".

жыць над тым, якія з народных за дзесяцігоддзі і стагоддзі штампаў абраць у якасці выйгрышных на сённяшнім этапе, для тэатража — важкая прычына для таго, каб яшчэ раз удумліва перачытаць твор і паспрабаваць убачыць меркаванне аб уласных персанажах самога аўтара, а не тых, хто пазней увасабляў гэтыя творы на сцэне.

Думаецца, брэсцкая пастаноўка "Раскіданага гнязда" нечакана ўразіць і здзівіць большую частку глядачоў, найперш тым, што на сцэне — зусім не "той" Купала, якога ўсе ведаюць яшчэ са школьных часоў. Аніякага бытавізму і псіхалагізму, якія ва ўсе часы лічыліся неад'емнай прыналежнасцю дадзенага твора — у брэсцкім спектаклі Купала паўстае перад намі сімвалістам, які спрабуе адшукаць, намацаць шлях беларускага народа да самаідэнтыфікацыі

піць на тую сцяжыну, якая сапраўды прывядзе іх да "светлай будучыні".

Але гэты самотны фінал спектакля, між іншым, дае падставы больш пільна паглядзець і на нашу агульную тэатральную рэчаіснасць, задумацца пра тое, што пошукі лепшай долі — гэта той шлях, які нікуды не вядзе. Стварэнне сваёй долі ўласнымі рукамі, штодзённай працай — вось, бадай, той "рэцэпт", які мог бы прынесці плён. І калі айчыныя тэатральныя дзеячы зразумеюць гэта, працуюць кожнай клеткай, тады можна будзе спадзявацца і на тое, што наш "тэатральны падлесак" будзе існаваць не намінальна, а насамерч стане "зьялёнымі лёгкімі" беларускага мастацтва.

Таццяна КОМАНОВА
Мінск — Брэст — Мінск

Традыцыйна ў фестывальнай афішы свае спектаклі прадстаўляюць тэатры з розных куткоў свету, сёлета — з адзінаццаці краін-сябровак. Аднак на гэтым фоне не можа не радаваць той факт, што год ад года ў праграме "Белай вежы" айчыныя тэатральныя калектывы займаюць усё больш заўважнае месца. І не толькі таму, што гэта дае магчымасць прадэманстраваць уласныя творчыя здобыткі. Разуменне таго, што тэатральнае мастацтва, якое ствараецца ў айчынных творчых групах, цікавае і запатрабаванае на радзіме — рэч даволі-такі прызабытая беларускімі тэатраламі. А, як вядома, побач з жаданнем ці не кожнага творцы ўпісаць сваё імя ў гісторыю мастацтва, не менш важкім аргументам і стымулам для актыўнай творчай дзейнасці з'яўляецца трывалае адчуванне запатрабаванасці ўласнага плёну тут і зараз. І сёлета гэты момант конкурсная праграма "Белай вежы" прадэманстравала найлепшым чынам.

На шаснаццатым годзе, поруч са стала "прапісанымі" ў фестывальнай афішы брэсцкімі з "Раскіданым гняздом" Янкі Купалы ды вядомымі мясцовай публіцы Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатрам імя Максіма Горкага, які прывёз камерны спектакль "Эдып", і Беларускай дзяржаўнай тэатралам лялек са "Шлюбам", у конкурс былі ўключаны айчыныя "№ 13" Тэатра-студыі кінаакцёра, "Гаральд і Мод" Палескага драматычнага тэатра, "Пяць начлежнікі" Беларускага паэтычнага тэатра аднаго актёра "Зніч" і "Дарагая Алена Сяргееўна" Тэатра-студыі імя Е.Міровіча пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Акрамя першых двух калектываў, для астатніх з'яўленне ў афішы буйнога міжнароднага фестывалю — з'ява, хутчэй, выключная, чым звычайная. А між тым, добра вядома, што, прыкладам, для нармальнага функцыянавання такой эканамічнай сістэмы, як лес, неабходна наяўнасць не толькі пэўнай колькасці дрэў-волатаў, але і добра развітага падлеску. У тэатральным жа жыцці акурат такім "падлескам", пакліканым выконваць функцыю не фону, але мадэратара атмасферы і фарміравання агульнага культурнага ўзроўню, і з'яўляюцца такія калектывы.

У гэтым плане беларускае прадстаўніцтва на "Белай вежы" сталася яшчэ і добрым вектарам для таго, каб аджватна ацаніць і будучыя вынікі ўручэння Нацыянальнай тэатральнай прэміі, што неўзабаве — у першых днях кастрычніка — распачнецца ў беларускай сталіцы. А таму тэзіс "усё спазаецца ў параўнанні" найлепшым чынам адпавядае агульным настроям у беларускім тэатральным грамадстве. Яны вы-

Сцэна са спектакля "Раскіданае гняздо".

Маскоўскі біенале сучаснага мастацтва, які адкрываецца сёння, праходзіць толькі чацвёрты раз, але паводле сваіх амбіцый і маштабаў ён ужо наважваецца слаборніцай з культурным венецыянскім “старажылам”. У расійскай сталіцы адначасова стартуюць 90 разнастайных выставак на 50 пляцоўках. І сярод тысяч твораў мастакоў з усяго свету на біенале будуць прадстаўлены і аўтэнтныя вуліці з беларускай вёскі, начыненыя сучаснай электронікай. Праз лічаныя месяцы пасля паўнавартаснага дэбюту на Венецыянскім біенале айчынным contemporary art зрабіў яшчэ адзін важны крок у справе інтэграцыі ў сусветную прастору. 23 верасня ў выставачнай зале Усерасійскага музея дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва адбылося адкрыццё аднаго са спецыяльных праектаў біенале — выстаўкі “Унутраныя ландшафты”. Гэта сумесны праект беларускіх мастакоў Алены Атрашкевіч, Дзяніса Барсукова, Паўла Вайніцкага, Сяргея Ждановіча, Сяргея Завіжэнца, Ігара Саўчанкі і Дар’і Іваноўскай, у які быў уплечены таксама і відэаарт шведскага аўтара Крыстофера Паўэса. “Мы, удзельнікі выстаўкі, маем намер зрабіць схаваную душэўную тапаграфію адчувальнай. Гэта залежыць не толькі ад нас, але і ад глядацкага саўдзелу. Спадзяёмся, што для глядачоў экспазіцыя стане каталізатарам і адпаведным пунктам падарожжа па іх уласных унутраных ландшафтах”, — гаворыцца ў эксплікацыі, падрыхтаванай аўтарам задумкі і адным з куратараў праекта Паўлам Вайніцкім.

са спецыяльных праектаў, вытрымаўшы канкурэнцыю з мноствам заявак, што сцякаліся, не раўнууючы, з усіх куткоў планеты.

Але атрыманае “дабро” яшчэ не азначала вырашэння ўсіх праблем. Заставаліся і чыста “тэхнічныя моманты”. Варта адзначыць, што арганізатарам і ўдзельнікам беларускага праекта ўдалося вырашыць гэтыя пытанні, не “залазячы” ў бюджэтную кішэню, — дзякуючы сваёй упартасці ды вынаходлівасці.

Як адзначыла Наталля Шаранговіч, удзел у біенале стаў апрабаваннем новых форм супрацоўніцтва між музеймі розных краін, якія асабліва важныя ў наш няпросты эканамічны век. Атрымаўся своеасаблівы культурны “бартэр”, выгадны для ўсіх. Усерасійскі музей дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва пагадзіўся бясплатна прадаставіць свае плошчы для экспанавання беларускага праекта. А праз нейкі час Музей сучаснага выяўленчага мастацтва прыме на сваёй тэрыторыі выстаўку расійскіх калег.

З пункта гледжання маскоўскай геаграфіі, беларускай выстаўцы моцна пашчасціла. Музей дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва месціцца ў цэнтры

Увогуле, гэтыя драўляныя канструкцыі, якія некалі выконвалі чыста ўтылітарную функцыю, а цяпер кранальна адсылаюць да мінулых часоў, ужо паводле задумкі аўтараў праекта меліся кантраставаць са сваім асяроддзем, з’яўляючыся “іншародным прадметам” у трохі рафінаванай галерэйна-музейнай прасторы. І такая інтэнцыя на пачатку нават прывяла да кур’ёзных вынікаў. Калі даўно закінутыя вуліці ўпершыню перамясціліся са свайго натуральнага асяроддзя ў галерэйныя сцены, там пачала спрацоўваць пажарная сігналізацыя — прычым без дай-прычыны!

— Урэшце, пажарныя разабралі апавяшчальнік, і там знайшліся маленькія жучкі, якія разам з вуллямі перабраліся ў нязвыклую для сябе прастору — з закінутай вёскі ў сталічную галерэю, — распавядае Павел Вайніцкі, запэўніўшы, на ўсялякі выпадак, што ў Маскве такая “мастацкая інтэрвенцыя” не паўторыцца.

Сакуратар выстаўкі перакананы, што менавіта такія аўтэнтныя цікавосткі здатныя вылучыць творы беларускіх аўтараў з той неймавернай канцэнтрацыі contemporary art, якая назіраецца гэтым часам у Маскве.

адрэзку. Фотавайма стварае Аўтар — выяву ў камеры-абскуры стварае сама наваколняя рэчаіснасць...”

Такі самы саўдзел глядача правакуюць і подпісы да няісных фотаздымкаў паслядоўнага канцэптуаліста Ігара Саўчанкі. Вольга Рыбчынская ахарактарызавала іх як прапанову скласці сумесную казку аб рэчаіснасці, аб здзейсненых і няздзейсненых марах.

— А своеасаблівымі “светлымі плямамі” экспазіцыі стануць творы Алены Атрашкевіч і Дзяніса Барсукова, выкананыя ў вельмі нязвычайнай для гэтых мастакоў манеры, — дадаў Павел Вайніцкі.

Як падкрэсліў куратар, аўтараў выстаўкі аб’ядноўваюць не фармальныя прыёмы, а само крэда, стаўленне да жыцця, мастацтва і характару іх узаемадзеяння.

— Наше памкненне — ствараць мастацтва, якое не нявечыць душы людзей, не дзейнічае разбуральна на іх псіхіку, — кажа Павел Вайніцкі. — І вельмі важнымі для нас таксама з’яўляюцца этычныя аспекты. Калі чалавек добры, я веру, што і яго мастацтва бу-

Апрабаванне на глядачы

Прэм’ера праекта адбылася яшчэ летась у рамках Рэспубліканскай выстаўкі “Зямля пад белымі крыламі”. Глобальная рэпрэзентацыя ўсіх спектраў айчыннага выяўленчага мастацтва ўключала і такую яго праяву, як стопрацэнтны contemporary art. Ладную частку галоўнай залы Музея сучаснага выяўленчага мастацтва, дзе экспанаваліся праект, занялі менавіта старыя вуліці, адшуканыя аўтарамі праекта ў нейкай даўно закінутай вёсачцы на беларуска-літоўскім памежжы.

— У нас атрымалася не механічная сукупнасць гэтых твораў мастацтва, а цэласная прастора, якая “працуе” толькі пад час узаемадзеяння з наведвальнікам выстаўкі, — кажа Павел Вайніцкі. — Як стварае аўтар тэрміну “эстэтыка ўзаемадзеяння” Нікаля Бурыё, мастацтва жыве менавіта ў акце камунікацыі. У нашым выпадку — паміж арт-аб’ектам ці арт-прасторай і глядачом. Апошняму прапануецца роля не пасіўнага сузральніка прыгажосці, а паўнавартаснага саўдзельніка, ад якога наўпрост залежыць напрамак і вынік камунікацыі.

— І трэба адзначыць, што своеасабліваю “апрабаванне на глядачы” гэты праект ужо прайшоў досыць удала, — дадае дырэктар Музея сучаснага выяўленчага мастацтва Наталля Шаранговіч.

Глядачоў у музеі не бракуе. Яго дзверы несупынна адкрываюцца, прапускаючы ўнутр не толькі “далучаную” публіку, але і тых, хто завітвае літаральна “з вуліцы”, ці, дакладней, з такога папулярнага месца для праменадаў, як праспект Незалежнасці. Па словах супрацоўнікаў музея, далёка не ўсе яны былі гатовы ўбачыць замест карцін або графікі старыя вуліці. Таму часам узніклі непаразуменні.

— Сапраўды, ёсць тып глядачоў, схільных успрымаць усё незразумелае як своеасаблівую ментальную інтэрвенцыю ў сваю ментальную прастору, — распавядае другі куратар праекта Вольга Рыбчынская. — Але, мяркую, плён ад гэтай выстаўкі ўсё адно быў відэаочны. Не, справа нават не ў выхаванні глядача — гэта смешна і нікому не патрэбна. На маю думку, наша задача зусім іншая: ненавязліва прапаноўваць яму размаітыя спосабы мастацкай рэпрэзентацыі, тым самым сведчыць, што іх можа быць вельмі шмат. І, між іншым, ці не самай удзячнай часткай аўдыторыі, як мне падалося, сталі маленькія дзеці. Яны пакуль яшчэ не займелі стэрэатыпаў успрыняцця, і таму іх вочы шырока раскрытыя, а розум схільны да жывой інтэрпрэтацыі ўбачанага.

“Прывітанне” з натуральнага асяроддзя

Паколькі праект быў ацэнены як удалы, спыняць яго выставачны лёс на самым пачатку не выпадала. Таму Па-

Вуліці як сродак арт-камунікацыі

Культурны “бартэр” праз біенале

дзе добрым. Досвед паказвае, што так яно і ёсць. Магчыма, менавіта падобны падыход некай маркіруе ўдзельнікам выстаўкі?

З Масквы да Берліна

Трапіўшы ў праграму такога “тэматычнага” форуму, як Маскоўскі біенале, праект “Унутраныя ландшафты” аўтаматычна апынаецца і ў іншым кантэксце. “Біенальныя” глядачы ўжо не будуць здзіўляцца з прычыны адсутнасці ў экспазіцыі жывапісных палотнаў.

— Без сумневу, удзел у біенале будзе карысным для саміх мастакоў, — кажа Вольга Рыбчынская. — Ён дазволіць ім убачыць сваю творчасць на тле іншых. Куратар сёлетняга Маскоўскага біенале выказаў надзею, што яго правядзенне дазволіць зразумець, чым з’яўляецца сучаснае мастацтва ў сучасным свеце. І цудоўна, што беларускія мастакі будуць у ліку тых, хто прызначаны даць адказ на гэтае глабальнае пытанне...

Немалаважна і тое, што маштабныя замежныя “прарывы” айчынных мастакоў ужо не выглядаюць “адзінакавымі стрэламі”, — іх працэс інтэграцыі ў міжнароднае арт-кам’юніці набывае ўсё большую сістэмнасць. Вось і Павел Вайніцкі адразу з Масквы скіруецца ў Берлін, каб стаць адным з паўсотні беларускіх удзельнікаў міжнароднага фестывалю “Дах-15”, які адкрываецца літаральна ў той самы дзень, што і “Унутраныя ландшафты”, у вядомым кунстаўзе “Тэхелес”. Куратары фестывалю Аляксей Родзін і Зміцер Юркевіч дазволілі шматлікім наведвальнікам гэтага арт-цэнтра пазнаёміцца з самымі рознымі праявамі сучаснай беларускай культуры — ад нязмушаных камедыяў Аляксандра Канановіча да звышэксперыментальнай электроннай музыкі.

Варта адзначыць і тое, што абодва гэтыя праекты — ініцыятыва канкрэтных людзей. Несумненна, без яе справа не зрушыцца і ў такім немалаважным аспекце, як папулярызаванне за мяжой усіх праяў шматлічнай айчынай культуры.

Ілья СВІРЫН

вел Вайніцкі прапанаваў Музею сучаснага выяўленчага мастацтва падаць заяўку на адрас аркамітэта Маскоўскага біенале.

Варта адзначыць, што адбор удзельнікаў там больш жорсткі, чым на Венецыянскім форуме: ён адбываецца на конкурснай аснове. І канчатковы вердыкт застаецца за куратарам, якім сёлета з’яўляецца нямецкі мастак і арт-тэарэтык Петэр Вайбель. Апошні прыйшоў да высновы, што праект беларускіх мастакоў добра ўпісваецца ў агульную палітру біенале і сугучны з яго тэмай — “Перапісваючы сусветы”. Менавіта таму “Унутраныя ландшафты” былі абраны ў якасці аднаго

расійскай сталіцы, ля Цвятнога бульвара. Прычым экспазіцыйнае асяроддзе гэтым разам будзе зусім нетыповым для сучаснага мастацтва. Гэта не парэпаныя сцены былых прамысловых будынкаў, ператвораных у выставачныя плошчы, і не нейтральны галерэйны “белы куб”, а — шыкоўны палац, чья гісторыя пачынаецца напрыканцы XVIII стагоддзя.

— Там блакітныя сцены, вялікія вокны, высокая столь... — распавядае Павел Вайніцкі. — І мне падаецца, што ў гэтай шыкоўнай патэтычнай прасторы вясковага вуліці будуць выглядаць асабліва добра — менавіта за кошт кантрасту...

Новы этап развіцця сяла: сацыякультурны зрээ

Пошук новых формаў работы з насельніцтвам, імкненне да эфектыўнай рэалізацыі сваіх творчых задумаў і планаў, а таксама павышэнне якасці масавых мерапрыемстваў — тое, над чым пастаянна дбаюць культуротнікі кожнага рэгіёна Беларусі. Зразумела, паспяховаць іх дзейнасці наўпрост залежыць ад кваліфікаванасці тых клубнікаў і бібліятэкараў, што працуюць у гарадскіх і раённых установах культуры.

У Бешанковіцкім раёне Віцебскай вобласці, куды гэтым разам выправіўся ў камандзіроўку, гэтую аксіёму разумеюць. Але пакуль нічога не могуць зрабіць з асноўнай праблемай мясцовага аддзела культуры — кадравай. Бо калі ў сельскай мясцовасці амаль палова клубнікаў і бібліятэкараў — неспецыялісты, дык кожнаму зразумела, што якасць іх работы пакідае жадаць лепшага.

Менавіта з-за недахопу высакласных спецыялістаў у раёне цягам доўгага часу адсутнічае раённы арганізацыйна-метадычны цэнтр, “буксе” праца па стварэнні новых калектываў са званнямі “народны” і “ўзорны”, не адбываецца ніводнага мерапрыемства абласнога або рэгіянальнага маштабу. Ды і план платных паслуг тут выконваецца пакуль не надта добра...

Да таго ж, у раёне вельмі шмат гісторыка-культурных помнікаў, якія могуць зацікавіць не толькі шматлікіх турыстаў, а і патэнцыйных інвестараў. Таму пытанне развіцця аграэкалогіі, прыдарожнага сэрвісу на Бешанковіччыне — адно з найпрыярытэтных. Зразумела, што і сфера культуры магла б займаць з гэтага турыстычнага “пірага” важкую капейчыну. Кіраўніцтва Бешанковіцкага райвыканкама ўпэўнена, што без культуротнікаў тут проста не абыйсця. Словам, кропкі прыкладання сіл вядомыя. А вось на крэатыўныя ідэі пакуль — дэфіцыт.

Народ пытаецца і прапануе

Зношанасць — 200%

Пытанні і пажаданні па самым разнапланавым ўдасканаленні сферы культуры Бешанковіцкага раёна гучалі з вуснаў як мясцовых жыхароў, так і кіраўніцтва некаторых устаноў культуры.

Вольга Сяргеева, дырэктар Бешанковіцкай дзіцячай школы мастацтваў:

— Самая наша галоўная праблема — старыя музычныя інструменты. Паказчык іх зношанасці — не сто, а ўсе 200 працэнтаў! Ці з’явіцца магчымасць хаця б паступова закупляць новыя інструменты для нашай установы? Да таго ж, школа знаходзіцца ў старадаўнім будынку, якому даўно патрэбны рамонт. Працякае дах, ёсць праблемы з ацяпленнем... Калі вырашацца гэтыя пытанні?

Вадзім, студэнт, г. Бешанковічы:

— На канікулах пабываў з сябрамі ў нашым гісторыка-краязнаўчым музеі. Экспазіцыя там, здаецца, не змянялася ўжо гадоў дзесць, а мо і больш. Ды і не вельмі яна цікавая. Ці будучы яе змяняць і калі?

Сяргей, рабочы, жыхар аграгарадка “Бачэйкава”:

— У нашым паселішчы знаходзяцца цікавы старадаўні парк, панская сядзіба, шэраг старых будынкаў. Ці будучы іх нейкім чынам выкарыстоўваць? Бо сядзіба стаіць без нагляду і паступова прыходзіць у заняпад, а было б няблага, каб тут адкрыўся нейкі турыстычны аб’ект...

Марына Паўлаўна, пенсіянерка, жыхарка аграгарадка “Нізгалава”:

— Зрабілі ў нас летась аграгарадок, адрамантавалі клуб, забяспечылі яго новай музычнай апаратурай. Але ж некалькі ў тым клубе: ніякіх змен у змесце працы. Толькі адзін гурток для дзяцей, а на дарослых чаму забыліся? Ведаю, што ў іншых вёсках ладзяць вечары для пажылых, ці нават збіраюць самадзейныя песенныя калектывы... У нас жа гэтага не робяць. Можна, таму, што загадчыца клуба не мае спецыяльнай адукацыі? А працаваць у вясковым клубе, на жаль, не кожны цяпер хоча... Асабліва — моладзь...

нікі РДК аказвалі метадычную дапамогу сельскім калегам, у тым ліку і ў развіцці пазабюджэтай дзейнасці, бо плана платных паслуг ніхто не адмяняў.

Наталля АПАНАСЁНАК:

— Паспяховае выкананне плана платных паслуг — даволі сур’ёзнае пытанне. Мы павінны сёлета зарабіць 180 працэнтаў ад леташняга факта — гэта прыкладна 290 мільёнаў. Задача — звышзадача, але імкнёмся яе вырашыць.

Мікалай ЗАБЛОЦКІ:

— Паспяховае выкананне плана залежыць таксама і ад наяўнасці ў СК і СДК раёна сучаснай якаснай гукаўзмацняльнай і светлавой апаратуры, камп’ютараў. З гэтым у нас ёсць існуюць пэўныя цяжкасці. Ёсць у нас пытанні і па забеспячэнні музычнымі інструментамі ДШМ і яе філіялаў. Але хачу абавязкова адзначыць, што пра ўсе праблемы старшыня райвыканкама Леанід Пянькоўскі ведае, і заўсёды, па магчымасці, дапамагае аддзелу культуры.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Яшчэ адна праблема, на маю думку, — кадравая (пераканаўся ў гэтым пасля паездкі па раёне): у кожнай наведанай мною установе працуюць неспецыялісты...

Наталля АПАНАСЁНАК:

— Сёлета мы падалі заяўкі на сямнаццаць спецыялістаў, па размеркаванні ў раён накіравалі восем чалавек, але, на жаль, прыехалі толькі двое. Астатнія або паступілі ў ВНУ сферы культуры, або павышліся замуж і засталіся па месцы жы-

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Але чаму такая невялікая колькасць тых, хто пажадаў працаваць у раёне: усяго два чалавекі? Магчыма, у гэтым, акрамя вырашэння жыллёвых пытанняў, адыграла сваю ролю і недапрацоўка спецыяліста па кадрах аддзела культуры. Бо, вядома ж, трэба не толькі быць на размеркаванні, але і “змагання” за кожнага выпускніка, гутарыць з выкладчыкамі, прарэктарамі, вызначаць патэнцыйнага спецыяліста ўжо на 3—4 курсах ВНУ, і нават прыглядацца да іх яшчэ тады, калі яны займаюцца ў гуртках або ў калектывах мастацкай самадзейнасці пры РДК ці на сяле...

Мікалай ЗАБЛОЦКІ:

— Згодны. Наконт прапаганды, рэкламы нашага раёна для будучых спецыялістаў аддзелу культуры яшчэ шмат трэба зрабіць. Напрыклад, задзейнічаць для гэтага Інтэрнэт: сёння многія шукаюць будучае месца працы з дапамогай гэтага інфармацыйнага рэсурсу. І трэба сустрэцца з рэктарамі, прарэктарамі навучальных устаноў, рэкламаваць наш рэгіён, раскажыць пра нашы магчымасці. А яшчэ магу адзначыць, што там, дзе адбываецца будаўніцтва жылля ў сельскай мясцовасці, — гэта ў першую чаргу аграгарадкі, — работнікі культуры з жыллёвымі праблемамі ў райвыканкам не звярталіся: хтосьці пабудаваў кааператыв, нехта мае сваё жыллё...

Наталля АПАНАСЁНАК:

— Як ужо казалі, толькі сёлета з’явілася магчымасць прадставіць жыллё маладым спецыялістам, якія прыходзяць пра-

ма: калі вызваліцца месца загадчыка СК, дык знайсці на гэтую вакансію патрэбнага чалавека досыць праблематычна.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Маю прыклад: у аграгарадку “Нізгалава” ўжо восьмы год загадчыкам клуба працуе неспецыяліст, які вядзе ўсяго толькі адзін гурток па дэкаратыўна-прыкладным мастацтве. А клуб гэты знаходзіцца ў аграгарадку, дзе праца павінна быць узорнай і разнастайнай... Можна было б арганізаваць гурток для пажылых людзей ці нават паспрабаваць сабраць самадзейны калектыв...

Наталля АПАНАСЁНАК:

— У тым паселішчы пражывае няшмат жыхароў — усяго каля 200, — і для загадчыцы клуба, якая працуе там адна, на маю думку, дастаткова і гэтага гуртка. А чалавек са спецыяльнай адукацыяй у тую маленькую вёсачку працаваць не пойдзе. Тым больш, летась там закрылі базавую школу.

Мікалай ЗАБЛОЦКІ:

— Але ўсё адно, Наталля Мікалаеўна, трэба выходзіць на нейкія новыя формы працы і ў гэтым аграгарадку, ды і ў іншых таксама. Жыццё таго патрабуе.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— На мой погляд, як у горадзе, так і на сяле не хапае разнастайных цікавых мерапрыемстваў. У тым ліку — і на платнай аснове. Прычына — і ў адсутнасці ў Бешанковічах раённага арганізацыйна-метадычнага цэнтра, які мог бы курыраваць метадычную работу, займацца рас-

Крызіс клубнага жанру:

Кадровы “голад” на фоне транспартных праблем

Усе пытанні, звязаныя з праблемнымі аспектамі развіцця сферы культуры Бешанковіцкага раёна, былі абмеркаваны на райвыканкамаўскай “лятуцы”, ініцыяванай “К”. У ёй прынялі ўдзел намеснікі старшыні Бешанковіцкага райвыканкама па сацыяльных пытаннях Мікалай ЗАБЛОЦКІ і начальнік мясцовага аддзела культуры Наталля АПАНАСЁНАК. Наша размова ў райвыканкаме з запланаваных 15-20 хвілін у выніку расцягнулася больш чым на гадзіну.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Мікалай Анатольевіч, якія, на вашу думку, найбольш значныя дасягненні ў сферы культуры раёна за апошні час?

Мікалай ЗАБЛОЦКІ:

— Раней рэалізацыя творчых праграм у раёне, трэба прызнаць, ішла, так бы мовіць, па астаткавым прынцыпе. Але за апошні час, асабліва ў рамках рэалізацыі Дзяржпраграмы адраджэння і развіцця сяла, сітуацыя ў сферы культуры змянілася карэнным чынам. За пяць гадоў уклалі мільярд рублёў у паляпшэнне матэрыяльна-тэхнічнай базы: на будаўніцтва і рамонт аб’ектаў культуры ў аграгарадках. Па-другое, у рамках рэалізацыі Дзяржпраграмы развіцця рэгіёнаў, малых і сярэдніх гарадскіх паселішчаў у нас уведзены ў эксплуатацыю Раённы дом культуры.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Пабываў у абноўленым Доме культуры, і быў уражаны яго шыкоўным выглядам...

Мікалай ЗАБЛОЦКІ:

— Гэтае абнаўленне — знакавая падзея для горада і раёна, бо РДК стаў не толькі асяродкам культуры, але і цэнтрам ідэалагічнай, выхаваўчай работы з усімі катэгорыямі насельніцтва, у першую чаргу — з моладдзю. Трэба і далей узмацняць гэтую працу, каб з цягам часу Дом культуры стаўся сапраўдным метадычным цэнтрам развіцця нашай культуры на тэрыторыі Бешанковіцкага раёна, каб супрацоў-

харства мужа. Таму робім стаўку на свае кадры. У нас цяпер у сярэдніх і вышэйшых навучальных установах галіны культуры навучаецца 44 чалавекі. З іх 11 — па мета-вых накіраваных. Профільную адукацыю завочна атрымліваюць 19 чалавек.

Мікалай ЗАБЛОЦКІ:

— Сапраўды, якасных кадраў пакуль не стае. Існуе гэтая праблема ў аддзеле культуры, у аддзеле спорту і турызму, у медыцыне...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— А чаму маладыя спецыялісты да вас не едуць? У чым тут галоўная праблема: не маеце магчымасці прадставіць жыллё, альбо супрацоўнікі незадаволены ўзроўнем заробтнай платы? Ці ёсць ва ўчарашнім студэнтаў магчымасць працягнуць сябе, рэалізаваць свае задумкі?

Мікалай ЗАБЛОЦКІ:

— Маё меркаванне такое: спецыяльную адукацыю ў сферы культуры атрымліваюць у асноўным жанчыны. А яны не надта хочучы ехаць у сельскую мясцовасць, бо, натуральна, там менш шанцаў уладкаваць сваё асабістае жыллё, рэалізаваць свой патэнцыял.

Наталля АПАНАСЁНАК:

— У наступным годзе чакаем пяць нашых спецыялістаў. Сёлета абнавілі кадры ў бібліятэках, а шмат бібліятэчных супрацоўнікаў паступіла ў ВНУ на завочнае аддзяленне.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— І ўсё ж такі, ці прадстаўляеце жыллё маладым спецыялістам? Бо гэта адно з галоўных пытанняў, якое задаюць выпускнікі на размеркаванні ў ВНУ ці ССНУ...

Наталля АПАНАСЁНАК:

— Скажу шчыра, раней жыллёвае пытанне мы вырашалі не заўсёды. Але сёлета далі адно месца ў інтэрнаце таму маладому спецыялісту, што да нас прыехаў: гэта сямейны хлопек, ён будзе працаваць у РДК. Яшчэ адна дзяўчына, сёлетняя выпускніца, праблем з жыллём не мае: жы-ве ў бацькоў.

Бешанковіцкі РДК пасля рэканструкцыі.

цаваць у сферу культуры. І старшыня Бешанковіцкага райвыканкама паабяцаў выдаткоўваць яго і ў далейшым. Таму ў наступным годзе, калі паедзем на размеркаванне, можна ўжо будзе казаць, што жыллё маладым спецыялістам у раёне будзе прадстаўлена.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— А што да грашовага складніка? Ці ёсць магчымасць заахваціць таго ж маладога спецыяліста?

Мікалай ЗАБЛОЦКІ:

— Зыходзім з наяўных магчымасцей у рамках як бюджэтнага фінансавання, так і таго пазабюджэту, які маем. Да таго ж, як вядома, на Віцебшчыне дзейнічае пастанова аблвыканкама аб даплаце бібліятэчным работнікам, што, безумоўна, дадае стымул у працы.

Наталля АПАНАСЁНАК:

— Бібліятэкары і да гэтага ў нас працавалі якасна і на добрым узроўні, але цяпер і гараджане, і вясцоўцы імкнуцца набыць бібліятэчную прафесію. І больш ахвотных паступаць менавіта ў ВНУ, павышаць сваю кваліфікацыю ў бібліятэчнай сферы. Бо людзі ведаюць: ад гэтага залежыць іхняя зарплата. Таму кадравага “голаду” ў бібліятэчнай сістэме амаль не адчуваецца, а вось у клубах з кадрамі сапраўды прабле-

працоўкамі сцэнарыяў да разнастайных мерапрыемстваў, ладзіць семінары для клубнікаў... У Бешанковічах ёсць толькі метадычны аддзел, створаны на базе РДК, але ж супрацоўнікаў там небагата, і поўнасю кантраляваць сітуацыю ў сельскіх клубах яны проста не ў стане. Дарэчы, пра адсутнасць метацэнтра на Бешанковіччыне “К” пісала некалькі гадоў таму. Але сітуацыя пакуль так і не змянілася...

Мікалай ЗАБЛОЦКІ:

— РМЦ у нас сапраўды адсутнічае, але менавіта з-за агучнай ужо кадравай праблемы: на сёння мы не маем дастаткова спецыялістаў, каб зрабіць асобную структуру для метадычнай падтрымкі клубных работнікаў. Бо стварэнне метацэнтра павінна ісці ад рэальнага жыцця: калі мы будзем бачыць, што ў нас ёсць касцяк высакласных спецыялістаў, здольных займацца метадычнымі распрацоўкамі, дык такая асобная структура ў нас абавязкова з’явіцца.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Раён па-ранейшаму не мае іміджавага мерапрыемства абласнога або рэгіянальнага ўзроўню... Між тым, брэндаваць раёна, магчымасць напоўніць рэалізаваць сябе адыгрываюць не апошняю ролю ў выбары месца працы для кожнага маладога спецыяліста.

Мікалай ЗАБЛОЦКІ:

— Цалкам згодны. Даўно наспеў час, Наталля Мікалаеўна, задумацца пра ўласны брэнд, зладзіць знакавы фестываль... Мы прапрацоўвалі гэтае пытанне, і думаем, што хутчэй за ўсё брэндам нашага раёна будуць разнастайныя тэатралізацыі на гістарычную тэматыку. Напрыклад, у тым жа аграгарадку "Астроўна": менавіта каля гэтага паселішча адбылася ў 1812 годзе вядомая бітва паміж рускімі і французскімі войскамі, якую апісаў у творы "Вайна і мір" Леў Талстой. Мы ўключылі гэтае паселішча ў турыстычны маршрут, і я ўпэўнены, што ён зацікавіць не толькі жыхароў раёна, але і замежных гасцей.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Яшчэ адно пытанне, якое востра стаіць перад аддзелам культуры, — транспартнае. Каб выканаць план платных паслуг, трэба выязджаць за межы раёна з абменнымі канцэртамі. А на Бешанковічыне нават аўтаклуба няма...

развіццё турызму. Пабываў у аграгарадках "Бачэйкава", "Нізгалава", дзе ёсць сядзібы XVIII — XIX стагоддзяў, старадаўнія паркі, цэрквы... Гэтыя паселішчы, як і некаторыя іншыя ў Бешанковіцкім раёне, маюць вялікі турыстычны патэнцыял...

Мікалай ЗАБЛОЦКІ:

— Наш раён уключаны ў адпаведныя маршруты, і ў нас спраўды ёсць што паглядзець. Да прыкладу, у згаданым Астроўне абласное ўпраўленне культуры пры нашым непасрэдным удзеле плануе ладзіць тэатралізаваныя прадстаўленні. Таму я ўпэўнены: у бліжэйшы час турыстаў на Бешанковічыне пабудзе. Але пагаджуся з тым, што тут у нас яшчэ, як кажуць, неўзаранае поле для дзейнасці.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Той жа агракультурызм мог бы паспрыяць і развіццю сферы культуры. Можна наладзіць супрацоўніцтва з прыватнікамі і арганізоўваць на базе аграсядзіб выступленні творчых калектываў,

дах. Догляд і рамонты патрэбны сядзібе ў Бачэйкаве... Ці плануецца перадача гэтых аб'ектаў інвестарам, прыватным уладальнікам? Яны маглі б і даглядаць за гэтымі старадаўнімі будынкамі, і стварыць на іх базе агражасцядзібы або адкрыць аб'екты прыдарожнага сэрвісу... Карысць была б для ўсіх...

Мікалай ЗАБЛОЦКІ:

— Адрэз эканомікі райвыканкама размясціў усю неабходную інфармацыю для патэнцыйных інвестараў у Інтэрнэце. Але пакуль гэтай магчымасцю ніхто не скарыстаўся. Што да даху былога флігеля ў Нізгалаве, дык адрамантуем яго сваімі сіламі.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Якія першачарговыя задачы, Мікалай Анатольевіч, акрамя ўжо агучаных, стаць перад аддзелам культуры райвыканкама?

Мікалай ЗАБЛОЦКІ:

— Па-першае, аддзелу культуры трэба выйсці на больш высокі ўзровень у вобласці па ўсіх паказчыках, у першую чаргу — у творчым аспекце. Патрэбна, каб нашы калектывы былі годна прадстаўлены ў абласных мерапрыемствах, каб яны пастаянна выязджалі за межы раёна, каб іх запрашалі для ўдзелу ў тым жа "Славянскім базары ў Віцебску", у іншых міжнародных фестывалях. Другое, над чым неабходна працаваць, — дык гэта над стварэннем калектываў са званнямі "народны" і "ўзорны". Трэба, каб іх было больш.

Наталля АПАНАСЁНАК:

— На сённяшні дзень у раёне іх два наццаць... Цяпер працуем з калектывам аграгарадка "Вярхоўе", каб цягам бліжэйшага часу выйсці з ім на абарону звання.

Намеснік старшыні Бешанковіцкага райвыканкама па сацыяльных пытаннях Мікалай Заблочки і начальнік аддзела культуры Наталля Апанасёнак.

Райвыканкамаўская "лятучка" з "К"

пераададоленне

Наталля АПАНАСЁНАК:

— Нашы калектывы пастаянна наведваюць са сваімі канцэртнымі праграмамі суседнія райцэнтры Віцебшчыны: Шуміліна, Чашнікі, Сянно ды іншыя. Але, канешне ж, нам хацелася б займацца для выездаў сучасны транспарт. Бо тая "газель", якую мае аддзел культуры, — дзесцігадовага веку. А што да закупкі машыны для аўтаклуба, дык у гэтым нам абяцала дапамагчы вобласць. Але грошы, на жаль, нам так пакуль што і не пералічылі...

Мікалай ЗАБЛОЦКІ:

— Патрэбны новы транспарт, гэта бясспрэчна. Але, наколькі я ведаю, агучаная транспартная праблема існуе не толькі ў нашым раёне — яна ёсць у большасці раёнаў Віцебшчыны, ды і, пэўна, па ўсёй рэспубліцы. Планавалі вырашыць пытанне сёлета, але з-за скарачэння фінансавання адклалі задуманае на наступны год.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Яшчэ адно пытанне — таксама ў рэчышчы брэндаваці і павышэння іміджа раёна. Гаворка, у першую чаргу, — пра

майстар-класы народных майстроў, тэатралізацыі... Натуральна — на платнай аснове...

Мікалай ЗАБЛОЦКІ:

— І гэта таксама ёсць у нашых планах. Пакуль у раёне — сем аграсядзіб, але іх колькасць, упэўнены, будзе павялічвацца. Трэба яшчэ шмат што зрабіць: размяшчаць больш інфармацыі пра наш раён у Інтэрнэце, павялічваць колькасць прыдарожнай рэкламы... І аб'екты культуры абавязкова будуць уключаны ў турыстычныя маршруты, а мясцовыя культурныя работнікі будуць задзейнічаны пры абслугоўванні заездных турыстаў. Гэтым чынам заб'ём двух зайцоў: будзем рэкламаваць культурныя каштоўнасці Бешанковічыны і зарабляць грошы.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Зноў вярнуся да сядзіб у Бачэйкаве і Нізгалаве. На жаль, некаторыя з гэтых старадаўніх будынкаў знаходзяцца на сёння ў неправабным стане. Напрыклад, былы панскі флігэль у Нізгалаве патрабуе неадкладнага рамонту: у ім абваліўся

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Не так далёка ад вас, у Пастаўскім раёне, кіраўніцтва мясцовага аддзела культуры паставіла сабе задачу-максімум: стварыць у кожным аграгарадку калектывы са званнем...

Мікалай ЗАБЛОЦКІ:

— Цікавая задача. Але і нашы два наццаць калектываў са званнямі — гэта таксама не мала. Натуральна, хочацца, каб іх было больш... Па-трэцяе, трэба, на маю думку, каб у кожным аграгарадку абавязкова ладзіліся забаўляльныя культурна-масавыя мерапрыемствы, у якіх, натуральна, былі задзейнічаны работнікі сферы культуры. Няхай гэта будзе такое свята аграгарадка. Цяпер аддзел культуры працуе над тым, каб у Бешанковічы прыязджалі калектывы з усіх куткоў нашага раёна і выступалі ў РДК. Трэба, Наталля Мікалаеўна, рабіць і наадварот: выязджаць у раён і ладзіць там відвішчыныя мерапрыемствы. Тым больш, усе ўмовы для гэтага ў аддзела ёсць. І апошняе: паляпшэнне матэрыяльнай базы гарадскіх устаноў культуры — у дзіцячай школе мастацтваў, у Раённым доме рамёстваў, у гісторыка-краязнаўчым музеі, а таксама закупка транспарту для аддзела культуры. Гэта асноўныя накірункі працы... Рамонтныя работы ў ДШМ хацелі зрабіць ужо сёлета, але з-за неспрыяльных эканамічных умоў гэтае пытанне пакуль застаецца адкрытым. Усе праблемы, звязаныя з матэрыяльнай базай гарадскіх устаноў культуры, будзем улічваць пры фарміраванні бюджэту на наступны год, і калі не ўсе, дык частку з іх абавязкова закроем у 2012 годзе.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ,

наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Бешанковіцкі раён — Мінск

Фота аўтара

На людным месцы

Творчая перамога

Вы чулі, як спяваюць сонца і перліны?

Выхаванцы Нацыянальнага цэнтра музычнага мастацтва імя У.Мулявіна працягваюць папаўняць скарбонку творчых перамог. 9-гадовая Ліза Мураўёва стала лаўрэатам у Македоніі, крыху раней 11-гадовая Насця Кандаурава прывезла Другую прэмію з Балгарыі.

Ліза Мураўёва.

— Я вельмі задаволена дзяўчатамі, — прызналася мастацкі кіраўнік цэнтра імя У.Мулявіна Святлана Стацэнка. — На конкурсе Насця аказалася ў сваёй намінацыі самай малодшай — там былі падлеткі да 14 гадоў. Але не разгубілася, спявала з настроем, несла ў залу "Сонца, радасць, прыгажосць" — менавіта так называўся гэты Міжнародны дзіцячы фестываль. І другое месца сярод прадстаўнікоў 11-ці краін свету — гэта папраўдзе вельмі значная перамога.

— Пэўна, дапамог і рэпертуар. Песні вы стваралі менавіта для яе?

— Рок-н-рол "Ой, хутчэй бы вырасі!" з маёй музыкой і словамі пісаўся не проста для Насці, а яшчэ і пра яе саму! Нават у аранжыроўцы былі выкарыстаны словы ейных мамы і таты, якія клічуць дачку дадому — вучыць урокі. А другой песняй сталася мая "Жня" паводле Янкі Купалы — гэты фольк-мадэрн, які Насці таксама пасуе.

Адметнымі кампазіцыямі скарыла публіку і журы таксама Ліза Мураўёва — на VIII Міжнародным фестывалі-конкурсе дзіцячай і юначай творчасці "Язерскі жэмчуг". Прынамсі, гэтая перамога ў дзяўчынкі — ужо 11-я па ліку.

Клуб армянскай культуры

"Хаш" яднае сяброў

Як вядома, на Віцебшчыне працягваюць прадстаўнікі 98 нацыянальнасцей. Таму цалкам заканамерна, што сярод шматлікіх клубаў і аматарскіх аб'яднанняў вобласці ёсць і такія, якія займаюцца захаваннем, развіццём і папулярызацыяй розных нацыянальных культур. Сярод іх — народны клуб армянскай культуры "Хаш" Полацкага раённага цэнтра рамёстваў.

Хашам называецца адна з найбольш старадаўніх страў армянскага народа. Таму, зразумела, удзельнікі клуба папулярызуюць нацыянальную армянскую кухню. Ды не толькі яе. На пасяджэннях аб'яднання пастаянна гучаць армянскія песні, ладзяцца танцы і гульні, адбываюцца сустрэчы з прадстаўні-

камі творчай інтэлігенцыі, выстаўкі вырабаў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва і многія іншыя мерапрыемствы. Творчая работа "хашаўцаў" неаднаразова адзначалася граматамі і дыпламамі, а ў 2008 годзе клубу было прысвоена ганаровае найменне "народны".

У склад "Хаша" ўваходзяць семі з розных раёнаў Віцебшчыны, але аснову складае сям'я Білян з вёскі Гомель Полацкага раёна. Кіраўніком аб'яднання з'яўляецца Раіса Білян. Удзельнікі клуба — жаданыя госці на шматлікіх раённых і абласных мерапрыемствах. Нядаўна яны прынялі ўдзел у абласным семінары "Захаванне і развіццё нацыянальных культур на Віцебшчыне", дзе пазнаёмілі прысутных са сваёй дзейнасцю.

Ала ЛЯЛЬКІНА,
вядучы метадыст ДУ "Віцебскі абласны метадычны цэнтр народнай творчасці"

Дабрачынная акцыя

Для рэстаўрацыі палаца

9 — 11 верасня аддзел культуры Шчучынскага райвыканкама праводзіў цыкл мерапрыемстваў "Маўклівыя сведкі гісторыі".

Усё пачалося з выступлення Камернага хору Гродзенскай капэлы пад кіраўніцтвам заслужанага дзеяча культуры Рэспублікі Беларусь Ларысы Іконнікавай. Капэла выканала песню Ігара Лучанка "Спадчына". Як пазней падкрэсліла начальнік аддзела культуры Яніна Міраненка, кожны з нас асабіста адказны за тое, каб гэтая спадчына засталася і нашым спадкаемцам. Менавіта таму ўсе сродкі ад продажу білетаў пайшлі на добрачынны рахунак для рэстаўрацыі палаца Друцкіх-Любецкіх, які знаходзіцца ў цэнтры Шчу-

чына. Плануецца, што будынак будзе выкарыстоўвацца як Палац творчасці дзяцей і моладзі. І для турыстаў — цікавостка, і для развіцця юначых талентаў — усе ўмовы...

На аб'ектах жа былога палацавага комплексу князёў Святаполк-Чацвярцінскіх сабраліся на пленэр мастакі — выпускнікі Акадэміі мастацтваў Наталля Табушава, Алесь Навумчык, Марына Барысенкава, Дар'я Шышкова і іншыя.

Заклучным мерапрыемствам цыкла "Маўклівыя сведкі гісторыі" стала ўрачыстае адкрыццё выстаўкі. Мяркуюцца, што створаны мастацкія палотны будуць экспанавацца ў розных кутках нашай краіны. Пад час выставак будзе дадзена спасылка на добрачынны рахунак для рэстаўрацыі палацавага комплексу.

Тацяна ПЯТРОВА

Дэталі да агульнай карціны

Галерэя ў старадаўняй сядзібе

"Нізгалава" — невялікі аграгарадок прыкладна за 25 кіламетраў ад Бешанковічаў. Менавіта тут, у былой сядзібе роду Мядвецкіх, распачаліся рамонтныя работы, каб прыстасаваць гэты будынак пад выставачную залу Бешанковіцкага гісторыка-краязнаўчага музея.

— Базавую школу ў аграгарадку, якая месцілася ў гэтым старадаўнім будынку, ледзь зачылі, — патлумачыла мне дырэктар раённага музея Ганна Беруасіца. — І каб бу-

дынак не пуставаў, было вырашана размясціць тут выставачную залу. Пакуль што мы арандуем сядзібу ў аддзела адукацыі, але ў хуткім часе будынак будзе цалкам перададзены на баланс аддзела культуры...

Пасля завяршэння рамонтных работ у старадаўнім будынку размесцяцца пастаянныя экспазіцыі пад назвай "Беларуская хата" і "Рамёствы і промыслы Бешанковіцкага раёна". Ужо цяпер тут выстаўлены разнастайныя прадметы сялянскага побыту, а з цягам часу ў пакоях былой школы з'явіцца вырабы з гліны, рэчытцакага, кавальскага і бондарскага майстэрства ды многае іншае.

Зыгмунт Чаховіч-Ляхавіцкі нарадзіўся на Пастайшчыне, у Сурвілішках, дзе ў той час, на ўзгорку паміж Вялікім і Малым Сурвілішскімі азёрамі, знаходзіўся родавы маёнтак. У 1862 — 63 гадах Зыгмунт з'яўляўся членам Літоўскага правінцыйнага камітэта, актыўна ўдзельнічаў у падрыхтоўцы паўстання ў складзе групы "чырвоных", быў адным з яго кіраўнікоў. Докладна вядома, што Чаховіч з'яўляўся блізім сябрам Кастуса Каліноўскага, яго аднадумцам.

У час паўстання Зыгмунт выконваў абавязкі "экспедытара" віленскага

Пасля паражэння паўстання Зыгмунт Чаховіч быў арыштаваны і прысуджаны да расстрэлу. Але прысуд "Казніць смерцю расстрелянием" генерал-губернатар Мураўёў па просьбе Канстанціна Радзівіла замяніў на 12 гадоў катаргі ў самых цяжкіх капальнях — сібірскіх Нерчынскіх рудніках. Як у перыяд паўстання, так і пад час ссылікі З. Чаховіч трымаўся годна і высакародна. Вось як успамінае пра яго ўдзельнік паўстання Якуб Гейштар: "Ён [З. Чаховіч] адказваў за ўнутраную перапіску з ваяводствамі, атрымліваў паперы, перад-

Зыгмунт Чаховіч.

ётам. Да інтрыг ніколі не далучаўся; для яго важнейшым быў дабрабыт радзімы, а не дробныя амбіцыі".

Каля 1880 г. Зыгмунт Чаховіч вярнуўся ў Беларусь і пасяліўся ў маёнтку Малыя Бясыды каля Радашковічаў. Так сталася, што ўласныя маёнкі З. Чаховіча Мацкоўцы, Крашаны, канфіскаваныя пасля арышту, былі прададзены ў 1875-м за даўгі. А таму ў Бясядах ён знаходзіўся, хутчэй, як кватарант, да таго ж, напалегальна, паколькі ўрад не даў афіцыйнага дазволу на пражыванне.

І менавіта там лёсам было наканавана яму пазнаёміцца з будучым класікам беларускай літаратуры Янкам Купалам, бацька якога, Дамінік Луцэвіч, у суседнім фальварку Селішча на той час арандаваў зямлю. Юны паэт часта завітваў да Чаховіча, каб пагутарыць ды ўзяць для чытання колькі кніг з багатай бібліятэкі колішняга паўстанца. Купала так характарызаваў гэтага чалавека: "...Памешчык быў ідэаліст, летуценнік... Жыў асобна, куды яму пасылалася ежа, ні з кім не сустракаўся, заўсёды заняты кнігамі". Пра сябе ў той час паэт напісаў: "...У бібліятэцы Чаховіча было шмат прагрэсіўных кніг, якія дапамаглі мне асэнсаваць палітычны лад тагачаснай царскай Расіі і абуджалі незадаволенасць гэтым ладам..."

Невыпадкава высакароднасць Чаховіча, яго патрыятызм, прага да незалежнасці і справядлівасці, сумленнасць у дачыненні да сябе і да сваіх сяброў зацікавілі яшчэ аднаго класіка беларускай літаратуры — Уладзіміра Караткевіча. У прыватнасці, вобраз гэтага неардынарнага чалавека адлюстраваны ў яго п'есе "Калыска чатырох чараўніц".

Ігар ПРАКАПОВІЧ,
кразнаўца

На пачатку кастрычніка ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь каляецца правядзенне шэрагу цікавых прэзентацый і выставачных праектаў, звязаных, у тым ліку, з адлюстраваннем побыту нашых суайчыннікаў у 1-й палове XX ст.

Стагоддзе палескіх краявідаў

У прыватнасці, на 5 кастрычніка запланавана адкрыццё фотавыстаўкі са спадчыны Зоф'і Хаментаўскай — адной з са знакавых фігур у польскім мастацтве, якая ў 1902 г. нарадзілася на тэрыторыі сучаснай Беларусі і непасрэдна звязана з Палесsem.

Па словах стваральнікаў праекта, амаль увесь матэрыял дэманструецца ўпершыню. На выстаўцы будуць прадстаўлены, у першую чаргу, фотаздымкі з Палесся, а таксама вельмі цікавыя для аматараў гісторыі краявіды даваеннай Варшавы, руіны і адбудова сталіцы пасля Другой сусветнай вайны. Напрыканцы года экспазіцыя таксама будзе прадстаўлена ў Пінску.

Акрамя таго, спадарожніца прэзентацыі будзе першае альбомнае выданне, прысвечанае гэтай важнай для гісторыі фатаграфіі і мастацтва асобы. Адметна, што кніга будзе сканцэнтравана на здымках Палесся і выдадзена адразу на трох мовах: беларускай, польскай і англійскай.

К.А.

"Летуценнік, заўсёды заняты кнігамі"

Сёлета адзначаецца 180 гадоў з дня нараджэння Зыгмунта Чаховіча — легендарнай асобы, сябра і паплечніка Кастуса Каліноўскага, аднаго з кіраўнікоў паўстання 1863-га і, што немалаважна, чалавека, які аказаў вызначальны ўплыў на духоўнае развіццё класіка беларускай літаратуры Янкі Купалы.

М. Стаховіч. "Касінеры".

паўстанцкага цэнтра: да яго сыходзіліся ўсе канспіратыўныя сувязі. Ён трымаў у памяці ўсе прозвішчы, адрасы і яўкі, кіраваў зносінамі з мясцовымі падпольнымі арганізацыямі Літвы і Беларусі.

аваў іх нам і, у той жа час, рассылаў нашы. З поўнай аддачай, самаахвярна і добрасумленна выконваў свой абавязак; пазней, у следчай камісіі, па дарозе ў Сібір і ў ссыльцы, ён паказаў сябе сумленным чалавекам і гарачым патры-

Легенды Ясельдскага мора

Гарачыя спрэчкі і грунтоўныя даследаванні пра існаванне ў мінулыя эпохі на тэрыторыі сучаснай Беларусі сапраўднага мора не спыняюцца і да нашых дзён. Пра гэтым відавочнае адзінства ўсіх апанентаў: калі мора і магло быць, дык толькі на абшарах Палесся.

У свой час славуты беларускі географ Аркадзь Смоліч адзначаў, што ў старажытнасці на велізарнай памерах нізкай раўніне Палесся размяшчалася гіганцкае ледавіковае возера, якое пакрывала ці не ўсю паўднёвую частку тэрыторыі Беларусі. Яго папярэднік, кразнаўца і гісторык Адам Кіркор у артыкуле "Даліна Прыпяці" прывёў факт знаходкі ў палескіх балотах непадалёк ад Мазыры і Оўруча пярэдняй часткі марскога карабля, каванага бляхай.

Як не згадаць і легендарна-летапіснае "Геродотава мора"? Рэшткі яго некаторыя даследчыкі лічаць раку Прыпяць і яе прытокі, азёры Белае, Чорнае, Спорыўскае, Выганаўскае, а таксама навакольнае балотныя масівы. Больш за тое, старажытнае возера паказана на картах XVI — XVII стст. С. Мюнстэра, Я. Гастальдзі, К. Вольфа, Г. Меркатора, а на яго беразе размешчаны, да прыкладу, Жыровічы. З гэтага вялікага возера бралі свае вытокі рэкі Нарэў, Лесна і Ясельда. Менавіта апошняя паспрыяла нараджэнню яшчэ адной назвы гэтага воднага масіву. У прыватнасці, на тэрыторыі Ганцавіцкага раёна ў 2005 г. быў створаны Рэспубліканскі гідралагічны заказнік "Падвялікі мох". Ён з'яўляецца адным з найбуйнейшых балотных масіваў Еўропы, які сфарміраваўся на месцы старажытнага возера "Ясельдскае мора".

Гідралагічны заказнік прызначаны, у першую чаргу, для захавання ўнікальнага лесабалотнага комплексу з папуляцыямі рэдкіх і знікаючых відаў раслін і жывёл. Да прыкладу, жывёльны свет заказніка — гэта 177 відаў птушак, 8 — амфібіяў, 5 — рэптылій. Пра гэтым, 11 яго лясных жыхароў занесены ў Чырвоную кнігу Рэспублікі Беларусь. Акрамя таго, на тэрыторыі "Ясельдскага мора" можна ўбачыць 459 відаў раслін.

Больш за сто курганных могільнікаў перыяду Сярэднявечча хаваюць у сваіх нетрах таямніцы Ганцавіцкай зямлі, што ў свой час з'яўлялася важнай часткай Турава-Пінскага княства. Цікавая адметнасць гэтага раёна ў тым, што літаральна побач з унікальнымі адзнакамі старажытнай археалогіі размяшчаюцца помнікі архітэктуры і паркавага мастацтва.

І калі пераважна большасць артыфактаў даўніны, знойдзеных у сярэдзіне мінулага стагоддзя на раскопках курганных могільнікаў, захоўваецца ў Музеі Беларускага Палесся ў Пінску (пакуль што толькі тры гліняныя прасніцы былі прададзены на экспанаванне ў Ганцавіцкі раённы краязнаўчы музей), то адметныя архітэктурныя помнікі радуць сваім дагледжаным

Брама ў Агарэвічах

Гасцінічны комплекс з багатым мінулым

Сядзіба ў Агарэвічах.

абліччам вока айчыннага і замежнага турыста. І яскравым прыкладам дбайнага стаўлення да сваёй спадчыны з'яўляецца сядзіба роду Свяжынскіх у вёсцы Агарэвічы. Сёння гэта — невялікі гасцінічны комплекс з утульнай кавярняй. Непадалёк ад яго — пляцоўка для навучання арыстакратычнаму віду спорту: адзіны ў раёне конны манеж.

Па словах дырэктара Ганцавіцкага раённага краязнаўчага музея Алы Занька, сёння гасцінічны комплекс сядзібы Агарэвічы карыстаецца папулярнасцю не толькі ў айчынных падарожнікаў, але і ў турыстаў з ЗША, Германіі, Галандыі і Польшчы, чые захопленыя ўражанні можна прачытаць у кнізе вядомага. Відавочна, гасцей прываблівае не толькі чараўная навакольная прырода і адметная архітэктура сядзібы, але і яе гісторыя.

Як сведчаць дакументы, у 1-й палове XIX ст. Свяжынскія пабудавалі ў Агарэвічах драўляную сядзібу, якая ў 1911 г. была істотна перабудавана яе новымі гаспадарамі. Нельга не адзначыць архітэктурныя адметнасці сядзібы, у асобных пакоях якой да нашага часу захаваліся фрагменты старадаўніх фрэсак. У прыватнасці, будынак палаца мае ўсяго адзін паверх, накрыты закругленым з усходняга боку двухсхілавым дахам, а з заходняга — паўвальмавым з дэкаратыванымі дахамі вокнамі. Пра гэтым сядзібна-паркавы ансамбль уключаў палац, мураваную стайню, гумно, парк, сажалкі і ўязную браму на двух мураваных слупах.

Паводле даследаванняў айчыннага гісторыка, доктара біялагічных навук Анатоля Федарука, парк адносі-

ца да тыпу рэгулярных перыяду эклектыкі. Ён быў закладзены прыкладна ў 2-й палове XIX ст. на адносна невялікай плошчы. Парадная частка парку мела сіметрычна-восевую кампазіцыю і сістэму сажалак. Асноўную частку яго складалі фруктовы сад, размешчаны за сядзібным домам. Уздоўж цэнтральнай і бакавых алей цягнулася прагулачная сцежка з лінейнай пасадкай кветкавых раслін. Адметна і тое, што ў парку шырока прымянялася дэкаратыўная стрыжка дрэў пры фарміраванні алей і грабаў.

Пасля ўключэння тэрыторыі Заходняй Беларусі ў склад БССР сядзіба была нацыяналізавана, а яе гаспадары — раскулачаны. Доўгі час лічылася, што восенню 1939 г. супрацоўнікі НКУС сярод ночы паднялі пані Марыю і разам з трыма дзецьмі вывезлі на станцыю Ганцавічы, каб адтуль адпра-

віць у Сібір. Толькі нядаўна, дзякуючы інфармацыі Кшыштафа, пляменніка старэйшай дачкі апошняй гаспадыні маёнтка Ірэны Свяжынскай, які сёлета прывязджаў у Агарэвічы, высветлілася, што на самой справе пазбегнуць высылкі на Поўнач здолелі ўсе трое дзяцей: іх выратавала старая служанка пані — Юзэфа.

У свой час, каб захаваць гісторыю роду і паспрыяць у справе пошукаў родных, Ірэна па памяці намалявала схематычны план сядзібы і зрабіла аўдыязапісы сваіх успамінаў. Копію гэтага плана разам з унікальнымі фотаздымкамі сядзібы пачатку XX ст. Кшыштаф Свяжынскі перадаў сённяшняму дырэктару комплексу Галіне Кулікоўскай. Дзякуючы плану можна ўбачыць, што на тэрыторыі сядзібы рухліва дагледзіліся алей, некалькі кветнікаў і вялікі сад. А непадалёк ад іх размяшчаліся гаспадарчыя пабудовы і сыраварня, якую стварыла апошняя гаспадыня сядзібы Марыя Свяжынская-Апацкая ў пачатку XX ст.

Нельга не сказаць колькі слоў пра далейшы лёс гэтай сядзібы. Як адзначыла дырэктар Ганцавіцкага раённага краязнаўчага музея Ала Занька, памяшканне сядзібы выкарыстоўвалася ў якасці сельскага клуба. У 60 — 70-х гадах сядзіба Свяжынскіх стала месцам жыхарства для некалькіх сем'яў, а пасля іх высялення — пэўны час пуставала і прыходзіла ў заняпад. Толькі ў 1996-м, дзякуючы намаганням тагачаснага старшыні мясцовага калгаса Міхаіла Кунцэвіча, будынак быў адрастаўраны і стаў выдатным аб'ектам турыстычнай інфраструктуры Ганцавіцкага раёна.

Кастусь АНТАНОВІЧ

Генрых Уладзіслававіч Вейсенгоф... Выдатны беларускі мастак, імя якога, на жаль, сёння мала хто ведае ў Беларусі. Праўда, у Польшчы яго лічаць чыста польскім мастаком, бо ён там пачынаў вучыцца, часам туды прыязджаў, і ў Варшаве пайшоў з жыцця ва ўзросце 63 гадоў. Ды і пісаў па-польску. Хтосьці ў Расіі называе яго нават "польскім і літоўскім" жывапісцам, можа, таму, што большасць ягоных твораў знаходзіцца ў музеях Варшавы, Кракава і Вільнюса.

Але нельга забываць, што значную частку жыцця Вейсенгоф пражыў у маёнтку Русаковічы Цьпявнянскай воласці Ігуменскага павета Мінскай губерні, толькі зрэдку выезджаючы куды-небудзь у Еўропу, скажам, у Парыж ці Берлін. Маёнтак гэты быў радзімай яго маці, народжанай Быкоўскай. А самае цікавае тое, што амаль усе жывапісныя і графічныя работы ён стварыў менавіта тут, на Міншчыне, у наваколлі Русаковічаў і возера Сяргееўскае. Так што памяляецца яго польскі біёграф В.Кроненберг, які напрыканцы 20-х гадоў імкнуўся прадставіць справу так, быццам бы Вейсенгоф бываў у Беларусі... толькі наездамі. Не, наездамі ён быў менавіта за мяжой. Мастак "прапісаўся" ў Русаковічах з сям'ёй яшчэ будучы студэнтам Акадэміі мастацтваў напрыканцы 70-х гадоў XIX ст. і знаходзіўся там да сваёй эміграцыі ў Польшчу пасля Кастрычніцкага перавароту 1917-га. А праз пяць гадоў там пайшоў з жыцця...

вось пра ўласна польскія тэмы і сюжэты ў жывапісе Вейсенгофа, па праўдзе кажучы, я штосьці не ведаю.

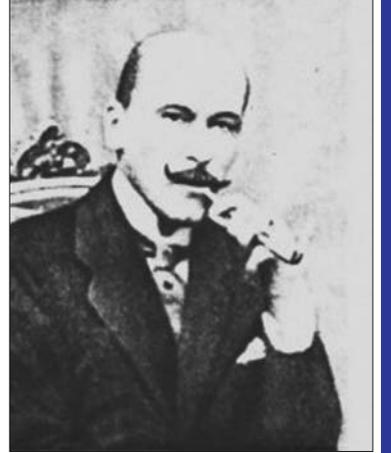
Маёнтак Пакроўны Рокішскага павета Ковенскай губерні (калісьці гэта быў заходні вугал ВКЛ) — радзіма мастака. Ён належыў яшчэ яго дзеду Івану (Яну) Вейсенгофу, прадстаўніку старажытнага шляхецкага роду герба "Лебедзь". Род, што запісаны ў VI частцы радаспойнай кнігі Віцебскай губерні, вёў пачатак ад Івана Вейсенгофа і яго сына Міхаіла, якія атрымалі ў другой палове XVII ст. за верную службу на карысць дзяржавы немаленькія маёнткі ад каралёў ВКЛ і Рэчы Паспалітай.

У бацькі нашага героя, пісьменніка Уладзіслава Вейсенгофа, было тры сыны: старэйшы — Генрых, сярэдні — Іосіф, белерыст, аўтар цікавых палюўнічых апавяданняў, і малодшы — Эдвард, які адзіны з усёй сям'і пахаваны ў Русаковічах. Лёс іхняга бацькі склаўся даволі драматычна. Чалавек вельмі прагрэсіўных поглядаў, ён без усякіх сумневаў прыняў актыўны ўдзел ва ўзбро-

вось, менавіта гэты чалавек знайшоў у юнака Генрыха тую парасткі мастакоўскага таленту, якія потым ператварыліся ў буйное зялёнае дрэва. Праз шэсць гадоў, у 1874-м, быў амніцыраваны і бацька Вейсенгофа, які таксама разам з сям'ёй апынуўся ў сталіцы Каралеўства Польскага — тагачаснай калоніі Расійскай імперыі. Урокі Люцыяна Крашэўскага не прайшлі дарма: Генрых без праблем паступіў у мастакоўскую школу прафесара Войцэха Герсана, пейзажыста, гістарычнага жывапісца, літографа і цудоўнага настаўніка. Сярод яго вучняў — прадстаўнікі дэмакратычнага рэалізму: Казімір Альхімовіч, Юзэф Хелмоньскі, Вацлаў Хадкоўскі, Ганна Былінская, Мілаш Катарбінскі, Людмір Бенедыктавіч, Юзэф Панкевіч — імяны, дастойныя згадкі...

І так здарылася, што менавіта ў Варшаве Генрых сустрэў выдатнага жывапісца, акадэміка Імператарскай Санкт-Пецярбургскай акадэміі мастацтва Семірадскага, таксама Генрыха, дарэчы, паляка па паходжанні. Прагледзеўшы некаторыя

ма ў яго адлюстраванні — трапятлівая, поўная ўнутранай дынамікі, хаця на першы погляд — ціхая, спакойная, маўклівая. Карціны Вейсенгофа — адзіны жывапісны арганізм, цэласны, створаны ў свабодным рытме прасветленага жывапісу. Матывы — простыя і непатрабавальныя, у асноўным, прамяністыя сельскія натурныя "сюжэты", гэта значыць, наваколле Русаковічаў, дзе шмат лірыкі, інтымнасці, узвышанай мудрасці. І Вейсенгоф паўстае перад намі як адзін з першаадкрывальнікаў той цудоўнай велічнасці, якую можа выявіць у Беларусі толькі ўлюбёны пэндзаль.

Белы Лебедзь

"Пленэр" яго жыцця: Русаковічы...

Генрыху Вейсенгофу

Дапоўню, што, акрамя ўласна беларускага месца пражывання, мастак удзельнічаў практычна ва ўсіх буйных выстаўках, якія праходзілі ў Беларусі на пачатку XX ст., у тым ліку і ў самай прадстаўнічай — 1911 года, дзе прымалі ўдзел беларусы і літоўцы Л.Альпяровіч, Я.Кругер, Ф.Рушчыц, С.Сестхэнцэвіч, М.Чурлёніс, А.Жмудзінавічус, украінец І.Яроменка. Вейсенгоф прадставіў тут сваю "знакавую" карціну "Прадчуванне" і колькі бліскучых эцюдаў.

Трэба падкрэсліць, што аб працягласці сувязей мастака з нашай зямлёй сведчыць з'яўленне і першых, і больш позніх яго "галоўных" работ, у саміх назвах якіх зазначаецца: яны створаны менавіта ў Беларусі ("Беларускія палюўнічыя", "Могілі ў Русаковічах", "Стары двор Русаковічы", "Дарога на Рудзенск", "Летні дзень у Русаковічах", "Куток у Польным", "Від Палесся"). Дарэчы, цудоўная карціна "Палюўнічыя з сабакамі" была паказана на Выстаўцы выяўленчага мастацтва БССР у Маскве ў 1940-м, калі аўтара ўжо 18 гадоў не было ў жывых.

Цікава, што Вейсенгоф удзельнічаў і ў афармленні сельскагаспадарчай і рамесна-прамысловай выстаўкі 1901 г. у Гарадскім садзе Мінска (каля Свіслачы), для якой, па просьбе яе арганізатара Карла Чапскага, роднага брата гарадскога галавы Караля Яна Аляксандра Гутэн-Чапскага, зрабіў цудоўны эскіз дыплама за лепшыя дасягненні ў сельскай гаспадарцы і прамысловасці. У "сюжэце" дыплама мастак адлюстравваў багацці і выдатнасці, адметнасці і славу тэрыторыі беларускай зямлі. Тут і рабочы з молатам ля кавадла на фоне сельскага пейзажу, і палюўнічы з сабакамі, і касец са жніўнем, якія напалюўляюць у цэнтры кампазіцыі на версе аркі, абaperшыся на свае прылады. Іхнія фігуры — гэта своеасаблівае завяршэнне аркі, што абрамляе пейзаж з конямі, курамі і каровамі. Не забыў мастак увесці ў сюжэт і возера з рыбацкімі лодкамі, і густыя лясы на нетры з медзвядзянтамі. Падкрэсліў, ён быў выдатным палюўнічым, і гэтае захапленне скарыстаў у сваім мастацтве на ўсё сто. Тое зразумела: лепшых мясцін для палявання, чым лясы, азёры і велізарныя паплавы, якія цягнуліся на многія вёрсты ад Варонічаў да Русаковічаў, нельга было знайсці. І ў сезон палявання соды з'язджаліся палюўнічыя з самых аддаленых куткоў Беларусі. Затрымліваліся яны, як правіла, у Вейсенгофа і яго дачкі Жазэфіны, у іхнім маёнтку Русаковічы, дзе было каля 80 двараў і 500 жыхароў, а таксама ў суседніх фальварках Дудыцкай воласці — Бахаравічы (таксама належыў Вейсенгофам), Ступня, Слабодка і Сосанка. Так што сумаваць мастаку і палюўнічаму Генрыху Вей-

сенгофу і яго сябрам не даводзілася, і жыццё ішло па-шляхецку весела, пакуль не грывнула рэвалюцыя.

Акрамя таго, Генрых Вейсенгоф яшчэ быў і палымным калекцыянерам-збіральнікам, які цягам многіх гадоў сабраў у маёнтку Русаковічы ўнікальныя каштоўныя скарбы беларускай культурнай спадчыны. У ягонай калекцыі, паводле ўспамінаў яго сучаснікаў, знаходзіліся партрэты пэндзля В.Ваньковіча і Я.Рустэма, "Аўтапартрэт" Я.Дамеля 1826 г., мноства пейзажаў і гравюр старых еўрапейскіх майстроў, прадметы беларускага народнага мастацтва, колькі сліцкіх паясоў, узоры ўрэзкага шкла, старадаўнія іконы і драўляныя скульптуры. На жаль, лёс гэтага багацця невядомы. Можа, калекцыя згінула ў Русаковічах у пажары рэвалюцыі і грамадзянскай вайны, можа, мастак, уцякаючы ад большавікоў, усё ж паспеў вывезці калекцыю за мяжу (хаця па сённяшні дзень яе слядоў не выяўлена), хто ведае... Расказваюць, што адна карціна Вейсенгофа як нікому не патрэбная рэч доўга валялася ў кладоўцы мясцовай школы, але потым была разам з тламам і смеццем спалена пад час правядзення ленінскага суботніка. Відаць, засталіся "віртуальныя" негатыўныя водгукі 30-х гадоў, калі беларускі крытык А.Касцялянінкі напісаў, што рэалізм жывапісу Вейсенгофа не ўяўляе ніякай каштоўнасці. І падабраў мастаку адпаведны сацыяльна-класавы эквівалент: "У сваіх работах Вейсенгоф адлюстравваў ідэалогію галоўным чынам чыноўнікаў і шляхты, якая разбурылася". А між тым, гэта быў мастак, сапраўдны рэаліст у вышэйшым сэнсе слова, які ўсё жыццё маляваў і рысаваў дзівосныя дыярыялы палотны, прысвечаныя Беларусі. А

еным паўстанні 1863 года. І што адбылося? Пасля задушэння паўстання Уладзіслаў Іванавіч Вейсенгоф быў арыштаваны і адданы пад суд. Аднак прысуд быў адносна мяккі: ссылка ў Сібір. А мог пры іншым "раскладзе" выклапатаваць і шыбеніцу... У хуткім часе яго жонка з цяжкасцю атрымала дазвол царскіх улад і, узяўшы з сабой дзяцей — пяцігадовага Генрыха і чатырохгадовага Іосіфа, — паехала, як тая мужная дэкабрыстка, услед за мужам у халодны сibirскі край, у гарадок Кунгур (гэта за 80 вёрст на паўднёвы ўсход ад Пярмі). Як піша В.Кроненберг, "...падарожжа да Кунгура параходам па Волзе і Каме, а затым — сярод дзікіх лясоў і скал, зрабіла на будучага мастака незабыўнае ўражанне". Канешне, суровая "манументальная" прырода сibirскай зямлі з яе велічнымі і імклівымі рэкамі, каласальнымі пячорамі, лёдзістымі гратамі са сталактытамі, празрыстымі азёрамі, лугавымі зараснікамі парэчкі і ажыны не маглі не ўразіць, тым больш — людзей з прыродным эстэтычным чутцём, да якіх, безумоўна, належыў і наш герой.

Першыя ўрокі рысавання хлопчык атрымаў у паплечніка Кастуся Каліноўскага — ссыльнага жывапісца Люцыяна Крашэўскага, выхаванца Свіслацкай гімназіі, двараніна Гродзенскай губерні, які "пісаў сцэны з жыцця зняволеных і прывіў Г.Вейсенгофу любоў да жывапісу". Ён быў братам вядомага гісторыка, пісьменніка, этнографа, грамадскага дзеяча і таксама мастака Іосіфа (Юзэфа) Крашэўскага.

Увесну 1868 г. Люцыян Крашэўскі па амністыі быў вызвалены, і яму давалося выправіцца не на радзіму, куды ўезд быў забаронены, а ў Варшаву, дзе ён стаў — адным з першых у Польшчы — выдатным майстрам прафесійнай фатаграфіі. Дык

творы маладога Вейсенгофа, Семірадскі сказаў: "Усё добра, але вам трэба працягваць вучыцца ў Пецярбургу. Я вам дапамагу..." Акадэмік сваё слова стрымаў, і ў 1879-м Генрых Вейсенгоф апынуўся ў гарадзе на Няве. Акадэмія сустрэла яго ветліва, і на цэлыя пяць гадоў узяла яго ў салодкі "палон", дзе ён пачуваў сябе вельмі прыемна. Спачатку Генрых наведваў майстэрню пейзажыста Мікалая Клодта, потым майстэрню вучня К.Брулова, акадэміка і прафесара-баталіста Багдана Вілевалда. Яшчэ будучы студэнтам Генрых атрымаў і першую ў сваім жыцці ўзнагароду — сярэбраны медаль за эскіз карціны "Перавозка параненых". Але фігура тыпным "карціншчыкам" ён не стаў...

Адразу пасля заканчэння Акадэміі мастак з'ехаў да маці ў маёнтак Русаковічы, які і стаў для яго на доўгія гады і "храмам", і "майстэрняй". Тут ён зрабіў сапраўдным беларускім пазтам-пейзажыстам. Паэтычнасць ягонага жывапісу выяўляецца і ў колеравых спалучэннях, у лёгкіх і пяшчотных дакрананнях пэндзля да палатна. Прастора пейзажаў разгортваецца ў глыбінях праз шэраг прыродных дэталяў і прадметаў: разгалістыя дрэвы, стагі ў снежных шапках; старыя надмагільныя крыжы, пад якімі пахаваны нашы продкі; азёры з жоўтымі гарлачыкамі, някідкія, сціплыя, несамавітыя сялянскія хаткі; аднапавярховыя фальваркава-шляхецкія дамы, з высокімі дахамі і пабеленымі калонамі на ганку, з блакітнымі аканіцамі, якія былі тысячамі раскіданы па Беларусі-матулі. А яшчэ — беларускае балота, купіна з жорсткімі грывамі сіўцу, сінягу і шпажніку. У карцінах Вейсенгофа ўсё стварае асабістыя сілавыя палі: радзі-

Карціна "Снег" у 1888-м была адзначана яшчэ адной прэміяй на акадэмічнай выстаўцы ў Пецярбургу, а праз 12 гадоў на Парыжскай мастацкай выстаўцы мастак атрымаў за гэтую ж работу сярэбраны медаль. Я не бачыў гэтага палатна ў арыгінале, але вось што піша пра яго той жа Кроненберг: "...Калі "Снег" быў прадстаўлены на выстаўцы Таварыства заахвочвання выяўленчых мастацтваў у Варшаве, імя Вейсенгофа адрозна стала вядомае, і не таму, што ён атрымаў сярэбраны медаль у Парыжы, а таму, што асляпіў усіх бляскам свайго снегу — невыказна белага, халоднага, пухнатага. Падаючыя прамяні сонца надаюць яму дзівоснае трапятанне..."

Вялікім поспехам карысталіся і іншыя пейзажы мастака. Так, за палатно "Могілі ў Русаковічах" у 1891-м Вейсенгоф атрымаў у Берліне ганаровую прэмію, а праз тры гады ў Львове — вялікі залаты медаль за пейзаж "Куток у Польным". А колькі ў яго творчасці палюўнічых сцэн: ад буйной работы "Беларускія палюўнічыя" 1889 г. да апошніх у жыцці эцюдаў і карцін з адлюстраваннямі ласёў, мядзведзяў, ганчакі і іншай жывёлы, звязанай з палюўнічымі справамі!

А вось карціна "Прадчуванне", на мой погляд, як бы выходзіць за рамкі яго традыцыйных тэм і сюжэтаў. Гэта не проста пейзаж, як яго прадстаўлялі такія вядомыя мастацтвазнаўцы, як наш Л.Дробаў ці масквічка М.Арлова ў сваёй кнізе "Іскусство Советской Белоруссии". Гэта не проста "ўскраіна беларускай вёскі". Гэта не проста "напаўразбураная хата, у акне якой гарыць скульпы агеньчык" і "размытая дарога стала непраходнай". "Але гарызонт ужо ачысціўся ад хмар, і патокі святла хлынулі ў вольным паветры на абм'яную дажджом зямлю. Яшчэ адно імгненне — і яны залюць сваім усладным, магутным святлом убогую вёсачку, і жыццё ў ёй стане іншым". Іншымі словамі, паважныя крытыкі звязваюць гэтую карціну з асабістымі перажываннямі Вейсенгофа, якія былі выкліканы паражэннем рэвалюцыі 1905 года. Але самае цікавае тое, што ў гэтым палатне яны, мастацтвазнаўцы, не заўважылі галоўнага вобраза — вобраза Жанчыны з касой — Смерці, якая ў цэнтры кампазіцыі ідзе з глыбіні па дарозе проста на гледача! Праўда, аўтар выпісаў яе як бы эскізна, даволі няясна, цямяна, і пры беглым аглядзе гэты "персанаж" адрозна і не заўважыш. Такім чынам, "Прадчуванне" — зусім не пра светлы надзеі мастака на "іншае жыццё"...

Тым не менш, Генрых Вейсенгоф усё жыццё быў вялікім актыўным і чалавечкалюбцам. Не ведаю, як ён пачуваў сябе пасля эміграцыі ў Польшчы, але хочацца думаць, што тую Беларусь, якую так любіў і якую так цудоўна маляваў, ніколі не забываў...

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 227 45 62.
Экспазіцыі:
 ■ Мастацтва Беларусі XII — XIX стст.
 ■ Мастацтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
 ■ Мастацтва Расіі XVIII — пачатку XX стст.
 ■ Мастацтва краін Усходу XV — XX стст.
 ■ Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
 ■ Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.
Выстаўкі:
 ■ Выстаўка **М. Чурленіса**.
 ■ Выстаўка **Р. Вашкевіча "Музей"**.
 ■ Выстаўка **"3 калекцыі выдавецтва "Віта Нова"**.
 Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 227 87 96.
 ■ Пастаянная экспазіцыя.
 ■ **"Цярноўнік крэсаў"**.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў в. Раўбічы

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі р-н. Тэл.: 507 44 68.
 ■ Выстаўка **"Таямніцы дрэва. Разьба па дрэве, чаканка"**.

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦКАГА-БІРУЛІ ў г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37. Тэл.: (8-0222) 22 48 87.
 ■ Пастаянная экспазіцыя **"Культура 1-й пал. XIX ст."**.
 ■ Выстаўка работ навучэнцаў Магілёўскай ДШМ.

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 227 43 22.
Экспазіцыі:
 ■ **"Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пачатку XX стст."**.
 ■ **"Старажытная Беларусь"**.
 ■ **"Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы"**.
 ■ **"3 крыніц адвечнай прыгажосці"**.

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.
 ■ Пастаянная літаратурна-мемарыяльная экспазіцыя **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
 ■ Выстаўка **"Такі нечаканы Кавес Зарыш"**.
 ■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.
 ■ Выстаўка **"Імгненні жыцця"** (керамічныя плакеткі і медалькі з калекцыі А.Гржава).
 ■ Выстаўка **"За навуку"**.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 227 78 66.

80-годдзя з дня нараджэння У.Караткевіча).
 ■ **"Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам"**.
 ■ **"Спадарожнікі дзяцінства"**.
 ■ **"Тэатральныя лялькі — госці музея"** (сумесна з Беларускай дзяржаўным тэатрам лялек).

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а. Тэл.: 226 03 98.
Экспазіцыі:
 ■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
 ■ **"Пераможцы"**.
 ■ **"Вітражы партызанскай**

"Святыя заступнікі славянскіх земляў".
Экспазіцыі:
 ■ **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
 ■ **"Загадкавыя фантазіі мора"** (грот палаца).
 ■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.
 ■ **"Чырвоная гасцеўня"**.
 ■ **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.
 ■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокальны паверх паўднёвай галерэі).

Вежа палаца Румянцавых і Паскевічаў
Экспазіцыя
 ■ **"Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы"**.
Выстаўкі:

г. Гомель, вул.Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 60 60.
 ■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
 ■ Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
 ■ На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.
 ■ **"Музей крміналістыкі"**.
Выставачная зала:
 ■ Падрыхтоўка новай выстаўкі.

ГАЛЕРЭІ*

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3. Тэл./факс.: 290 60 10.
 ■ Выстаўка **"Чэнта. (ДЭ)фрагментацыя"**.
 Міжнародны біенале акварэлі **"Вада + Фарба"**.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, Кастрычніцкая плошча, 1 (Палац Рэспублікі). Тэл.: 227 26 12.
 ■ Выстаўка **"Іншыя цені"** Алега Боклага.
 ■ Выставачны праект **"3 > 1"**.

КАРШІННАЯ ГАЛЕРЭЯ Г.ВАШЧАНКІ

г. Гомель, вул. Карповіча, 4, пр. Леніна, 43. Тэл.: (8-0232) 77 75 20.
Экспазіцыя:
 ■ **"Гаўрыла Харытонавіч Вашчанка"**.
 ■ Выстаўка-продаж твораў выяўленчага мастацтва, сувеніраў і тавараў для мастакоў.
Выстаўкі:
 ■ Выстаўка **"Саюз Рускіх мастакоў"**.
 ■ Шведска-беларуская выстаўка карыкатуры **"Сам-насам з кліматам"**.

НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА ЧАЦВЕРТЫ КВАРТАЛ 2011 ГОДА!

Падпісныя індэксы: індывідуальная падпіска — 63875, ведамасная падпіска — 638752.

■ **"Водбліскі ваеннай славы"** (еўрапейская зброя і вайсковы абмундзіраванне XIX — 1-й пал. XX стст.).
Выстаўкі:
 ■ **"Экспануецца ўпершыню"**.
 ■ Асветніцка-забаўляльны праект **"Вялікія муміі Егіпта"**.
 ■ **"Сучаснае кітайскае мастацтва валакна"**.
 ■ Выстаўка Віктара Нямцова **"Млыны Беларусі"**.

Дом-музей І З'езда РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.
 ■ Пастаянная экспазіцыя **"Гісторыя І З'езда РСДРП"**.
 ■ Выстаўка Вікторыі Асанавай і Кацярыны Навіцкай **"Падзяка"**.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

■ Пастаянная экспазіцыя **"Жыццё і творчасць Янкі Купалы"**.
 ■ Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі **"Дзядзька Янка, добры дзень!"** для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.
 ■ Інтэрактыўная гульня **"У пошуках Гапарыч-кветкі"** для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.
 ■ Міжнародны выставачны праект **"Дзеці Дона малююць Беларусь"**.

ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 15. Тэл.: 334 56 21.
Выстаўкі:
 ■ **"Свет шчодры. Свет мяне паўторыць..."** (да

мудрасці і кемлівасці".
 ■ **"Абаронцам Айчыны"**.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11.
 Цэнтральная частка палаца.
Выстаўкі:
 ■ **"Прадметы дэкору традыцыйнага жылта: малюнк і на шкле"**. Да 28.09.2011.
 ■ **"Планета Японія"** Да 02.10.2011.
 ■ **"Белфіла-2011"** Да 09.10.2011.
 ■ **Выстаўка Вольгі Аляксандравай**.
 ■ **"Галерэя герояў вызваленчага руху Венесуэлы"**.
 ■ **"Імператарскі Паўлаўск — палац і парк"**.

■ Выстаўка кнігі **"Мастацтва для вечнасці"**.
 ■ **"Духоўная спадчына Гомельшчыны"**.
Паўночнае крыло палаца
Выстаўкі:
 ■ **Пакой крывых люстэркаў**.
 ■ **"Свет звяроў Гомельшчыны"**.
 ■ Куток жывых экзатычных рэптылій.
Зімовы сад
 Свет субтрапічных раслін і жывёл.
Працуюць рэстаўрацыйныя майстэрні і аддзел па турызме (вул. Кірава, 8).
Гомельскі парк
Прыватная калекцыя галубоў "Сімвал міру і любові".

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

ТЭАТРЫ*

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
 г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс.: 334 11 56.
 ■ 24 — **"Баль-маскарад"** Дж.Вердзі.

■ 25 — **"Трое парасят"** С.Кібірава.
 ■ 25 — **"Дон Кіхот"** Л.Мінкуса.
 ■ 27 — **"Тоска"** Дж.Пучыні.
 ■ 28 — **"Сільфіда"**.
 ■ 29 — **"Рыгалета"** Дж.Вердзі.
РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс.: 334 60 08.
 ■ 24 — **"Воўк-мараплавец"** С.Казлова.
 ■ 26 — **"Неба ў дыямантах"** А.Чэхава.
 ■ 27 — **"Адэль"** Я.Таганова.
 ■ 28 — **"Што баліць?"** Л.Агулянскага.
 ■ 29 — **"Сёстры Псіхеі"** С.Кавалёва.

■ 30 — **"Адамавы жарты"** С.Навуменкі.
БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР
 г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26.

■ 25 — **"Прыгода брэменскіх музыкаў"** В.Ліванава, Ю.Энціна.
 ■ 25 — **"Лятучая мыш"** І.Штраўса.
 ■ 27 — **"Мая жонка — ілуння"** В.Лына, В.Лукашова.

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА — АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА
 Выдаецца з кастрычніка 1991 года
 Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь
 Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь
 Галоўны рэдактар — Людміла Аляксееўна КРУШЫНСКАЯ
Рэдакцыйная калегія:
 Лілія АНАНІЧ, Уладзімір АРЛОЎ, Міхаіл БАРАЗНА, Уладзімір ГЛЕП, Ірына ДРЫГА, Аляксей ДУДАРАЎ, Кацярына ДУЛАВА, Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ, Міхаіл КАЗІНЕЦ, Віктар КУРАШ, Барыс СВЯТЛОЎ, Святлана СУХАВЕЙ, Міхаіл ФІНБЕРГ, Леанід ШЧАМЯЛЁЎ, Уладзімір ШЧАСНЫ.
Рэдакцыя:
 Сяргей ТРАФІЛАЎ (намеснік галоўнага рэдактара), Пётр ОВАД (адказны сакратар).
Рэдактары аддзелаў:
 Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Тацяна КОМАНАВА, Барыс КРЭПАК, Настасся ПАНКРАТАВА, Яўген РАГІН, Ілля СВІРЫН, Антон СІДАРЭНКА.
Спецкарэспандэнты:
 Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.
Загадчык аддзела фоталіюстрацый — Юрый ІВАНОЎ
Карэктар — Інга ЗЕЛЬГІС
Мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД
Адрас рэдакцыі:
 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77.
Пакоі: 16-28, 94-98, чацвёрты паверх.
Тэлефоны:
 (017) 290-22-50 (прыёмная)
 (017) 286-07-97,
 (017) 334-57-23
Тэлефон/факс:
 (017) 334-57-35
Рэкламны аддзел:
 тэл. (017) 334-57-41
 www.kimpress.by
 E-MAIL: kultura@tut.by
 Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Культура і мастацтва" Ліцэнзія на выдавецкую дзейнасць ЛВ №02330/0003879 ад 17 красавіка 2009 г.
 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Тэл. (017) 290-22-50.
Бухгалтэрыя:
 тэл. (017) 334-57-35
Аўтарскія рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.
Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца работы, зваротны адрас.
 Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі.
Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
 *Матэрыял на правах рэкламы.
 © "Культура", 2011.
 Індэксы 63875, 638752
 Наклад 7801
 Падпісана ў свет 22.09.2011 у 18.30
 Замова 4542
 РУП "Выдавецтва "Беларускі Дом друку".
 ЛП № 02330/0494179 ад 03.04.2009.
 пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

